navi nota

AYLIK MÜZİK VE SANAT DERGİSİ • YIL: 1 • EKİM 1993 10.000 TL.

SAYI 10

BU SAYIDA:

- ayşe gül civaoğlu
- faruk aydın çakıroğlu
- özer ciravoğlu
- gerard hofnung
- osman razi aksu
- m. semih baylan
- hülya tarcan
- m. nazmi özalp

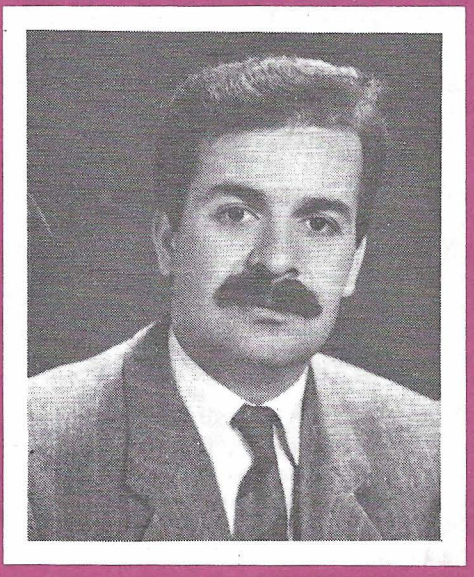

Mavi Nota'dan

10. sayımızda sizlerle birlikteyiz. Sonbaharı'ın kendini iyice hissettirmeye başladığı şu günlerde, havalar bir hayli serinledi. Trabzon'un Sonbaharı ise bir hayli olur. Olsun o kadar artık. İlkbahar yaşama olanağı bulamıyoruz. Bari Sonbaharı yaşayalım. Ekim sayımız yine dopdolu. Bilimsel ağırlığı olan yazılarımız yine ön planda. Beğenilerinize sunduğumuz bu sayımızı bir solukta okuyacağınız ümidiyle.....

* * *

Ekim ayıyla birlikte Trabzon'da sanat yaşamı kıpırdanmaya başladı. **Trabzon Devlet Tiyatrosu** bu ay içinde perdelerini Trabzon halkına açıyor. Konuyla ilgili detaylı bilgiyi Sanat Haberleri sayfamızda bulabilirsiniz. Yorucu bir sezona merhaba diyen **Trabzon Devlet Tiyatrosu**'na 1993 - 1994 sezonunda başarılar diliyoruz.

* * *

Trabzon Belediyesi Türk Halk Müziği Korosu Şef **İhsan Eyüboğlu** yönetiminde **Türk Sanat Müziği Korosu** ise Şef **Taşkın Özer** yönetiminde yeni sezon çalışmalarına başladılar. Çalışmalarında her iki koroya başarılar diliyoruz.

* * *

Trabzon Müzik ve Halk Oyunları Derneği bünyesindeki halk müziği ve sanat müziği koroları çalışmalarına başladılar. **Türk Sanat Müziği Korosu** şefi **Salih Kazancıoğlu**'ile ilgili hazırladığımız bölüm **Metronom** sayfalarımızda yer alıyor. Çileli bir sanat yaşamını bu sayfalarımızda okuyabilirsiniz.

* * *

Trabzon İl Kültür Müdürlüğü bünyesinde **Türk Sanat Müziği** ve **Türk Halk Müziği** koroları kuruluyor. Bu koroları çalıştırmak için belirlenen isimler dergimiz elinize geçtiği günlerde açıklanmış olacaktır. Bu isimleri size Kasım sayımızda duyuracağız. Bu konuda titiz bir çalışma örneği veren **İl Kültür Müdürü** Sayın **Salih Zeki Sivri**'yi sanat adına kutluyor ve çalışmalarında destekliyoruz.

* * *

Trabzon'da müzik çalışmalarını sürdüren bir başka dernek olan **Karadeniz Folklor Eğitim Derneği (KA-FEM),** çalışmalarına başladı. Çeşitli enstrümanların öğretimi amacıyla bu yıl kurslar düzenleyen bu derneği emeği geçen tüm çalışanlarına başarılar diliyoruz.

* * *

Elektronik Müziğin Klasikçisi, usta ismi **Jear-Michel Jarre**'ın **"Europe en Concert"** adlı turnesi şu günlerde yoğun ilgi görüşüyor. **Jarre** bu turnesiyle **Anglo- sakson** kültürüne karşı bir başarı sağladığını düşünüyor. Konserlerini başlıbaşına görsel bir gösteriye dönüştüren sanatçı, bu turnesinde özellikle son albümü **"Chronologie"** üzerinde yoğunlaşıyor.

* * *

İzmir Devlet Senfoni Orkestrası (İDSO) yeni mevsimi 8. Ekim'de **Martin Berkofski** ile açıyor. Orkestra yeni sezonu 8-9 ekim hafta sonu konseriyle açarken, açılışta orkestrayı, **Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürü** ve aynı zamanda **İDSO** Genel Sanat Yönetmeni **Rengim Gökmen** yönetecek. Solist, ülkemizde çalışmalarıyla yakından tanıdığımız Amerikalı piyanist **Martin Berkofski. İDSO**, sezonu 31 hafta sonu konserleriyle renklendirecek. Orkestrayı 31 konserde 14 şef yönetecek. Bu konserlerde 20 solist ise görev alacak. Solistler arasında Devlet Sanatçısı Piyanistler; **Gülsin Onay**, **İdil Biret**, **Ayşegül Sarıca** gibi adlar var.

* * *

Şair **Yaşar Miraç** tarafından kaleme alınan ve 1979 yılında Kültür Bakanlığı tarafından senaryo ödülüne layık görülen yarı konulu kısa metrajlı filmin çekimine geçtiğimiz günlerde Trabzon'da başlandı. Kültür Bakanlığı'nın 250 milyon liralık bütçe ile finanse ettiği filmin yönetmenliğini **Handan İpekçi** yapıyor. Filmin görüntü yönetmenliğini, uluslararası ödül sahibi **Tevfik Şenol** gerçekleştiriyor. Filmde beş yerde kemençeci, bir kemençe ustası, köy kızları ve delikanlıları çeşitli roller üstlenirken, filmin yapımcılığını **Yeni Yapım Şirketi** adına şair **Yaşar Miraç** üstlendi.

* * *

Ozan **Ruhi Su**, ölümünü sekizinci yılında çeşitli etkinliklerle anıldı. 19. Eylül Pazar günü, **Ruhi Su** için saat: 12.30'da Zincirlikuyu Mezarlığı'ndaki mezarı başında düzenlenen törene **Ruhi Su Dostlar Korosu** katılırken, 25 Eylül Cumartesi günü **Ankara Devlet Tiyatrosu Büyük Salonda** bir sanat şöleni düzenlendi. Sunuculuğunu **Rüştü Asyalı**'nın yaptığı geceye bir çok ünlü kişi konuşmacı olarak katıldı.

* * *

Moskova Devlet Senfoni Orkestrası 17. Eylül akşamı saat 19.00'da **Cemal Reşit Rey** Konser salonu'unda **(CRR)**, ünlü şef **Pavel Kogan** yönetiminde bir konser verdi. Halka açık olarak sunulan konserde **Çaykovski**, **Lalo** ve **Prokofiyef**'in eserleri seslendirilirken, konsere solist olarak **Borislav Struliov** katıldı.

* * *

Trabzon'da yeni kurulan ve şehrin ilk özel tiyatrosu olan **Trabzon Sanat Tiyatrosu**, sınavla oyuncu alıyor. Adaylarda şiir, masal veya herhangi bir tiyatro oyunundan dramatizasyon, bir şarkıyı enstrüman çalarak söyleyebilmek, folklor oynamak, dans edebilmek gibi şartlar aranıyor. **Trabzon Sanat Tiyatrosu** ilk oyununu aralık ayında sahneye koyacak.

* * *

Vereceğimiz müzik ödülü ile ilgili çalışmalarımız sürüyor. Konuyla ilgili olarak detaylı bilgiyi büyük bir olasılıkla kasım sayımızda duyuracağız.

* * *

İstanbul temsilcimiz Osman **R. Aksu**, geçtiğimiz günlerde mensubu olduğu, **Galata Mevlihanesi Çağdaş Aşıklar Grubu**'nun gösterileri için **İspanya**'daydı. Temsilcimizin **İspanya** ile ilgili gezi notlarını ilerleyen sayılarımızda yayımlayacağız.

* * *

Kasım sayımızda tekrar birlikte olmak dileğiyle tüm okurlarımıza başarı, sağlık ve mutluluklar diliyoruz. Esen kalın...

Müfit Semih BAYLAN
Genel Yayın Yönetmeni

Dede Efendi Evi ve Türk Müziği Müzesi

● Ayşe Gül CİVAOĞLU

"Konağın kapısını açık bulduğumda içeri girdim; orada kimseyi bulursam müsade isteyecektim. Görünüşüne nazaran konağı muhacirân iskân edilmiş idi. Konağın hal-i harabisi tesessürümü mucib oldu. Sokak kapısının önündeki binek taşından başlayan merdivenlere bakınca Eyyubî Mehmed Bey'in şakirdi Hâfız Zekai Efendi ile yukarı çıktığını görür gibi oldum. İhtimal ki birkaç seneye büsbütün yıkılacak olan bu harabezârı gezmekten vazgeçerek tesessürle dışarı çıktım".

Rauf Yekta Bey'in **"Esâtîz-i Elhan"** (Musıki Üstadları) adlı eserinde söz ettiği bu ev, Akbıyık'ta büyük bestekarımız Hammamizade İsmail Dede Efendi'nin oturduğu ve şüphesiz birçok önemli eserini bestelediği evdir. Yukarıdaki cümlelerden anlaşıldığına göre, 1925 yılında bile harabe durumunda bulunan evin yıkılmadan 1970, hattâ 1980'lere kadar gelmiş olabilmesi doğrusu inanılması güç bir olaydır.

Akbıyık Karakolu olarak kullanılırken 1978 yılında terkedilen **Dede Efendi Evi, Perihan Balcı**'nın **(Türkiye Tarihi Evleri Koruma Derneği Başkanı)** 1978 yılında başvurup tam altı yılda çıkardığı bir kararla, **Milli Emlak Müdürlüğü** tarafından **"Türk Müziği Müzesi"** yapılması kaydıyla **Türkiye Tarihi Evleri Koruma Derneği**'ne 1984 yılında tahsis edi-lir. İşte dernek başkanı **Perihan Balcı**'nın mücadelesi ise bu tarihte başlar.

"Dede Efendi Evi Türk Müziği Müzesi" projesi Anıtlar Kurulu'nca her ne hikmetse iki yılda ancak onaylanır. Bu süre içinde terkedilmiş olduğu için, büsbütün harabeye dönen bina, 1986 kışında, bir lodos fırtınasına dayanamayarak çöker. Artık restorasyon olanağı kalmamıştır. Bunun üzerine bina Belediye'den ve Anıtlar Kurulu'nda alınan izinle yıktırılır. Demeğin 15 milyon liralık kısıtlı bütçesiyle, Dede Efendi Evi'nin aslına uygun olarak inşasına başlanır. Bu maksatla düzenlenen bazı konserlerin gelirleri de kullanılarak sonunda kaba inşaat tamamlanır. Ne var ki daha çok paraya gereksinim vardır. 1988 yılında Kültür Bakanlığı'ndan istenen 120 milyon lira, hem iki yıl sonra, hem de 96 milyon lira olarak ödenir. Bürokrasinin her müdahalesi, işe başlamayı aylarca hatta bazan yıllarca geciktirmekte ve temin edilen paralar enflasyon yüzünden işe yaramaz duruma gelmektedir.

Bu kadarla kalmaz, **Dede Efendi Evi**'ne geçen Şubat ayında atılan molotof kokteyli yüzünden büyük bir yangın tehlikesi atlatılır.

Bu arada geçen Haziran ayında, Kültür Bakanlığı'ndan **Gökhan Maraş** döneminde istenen 150 milyon liranın çıktığı müjdesi gelir. **Fikri Sağlar** ise 500 milyon liralık tahsisat çıkartmıştır. **Perihan Balcı** hanım, bürokrasi engellerini aşabilirse **"Dede Efendi Evi Türk Müziği Müzesi"**nin çok yakında açılabileceği söyleniyor. ●

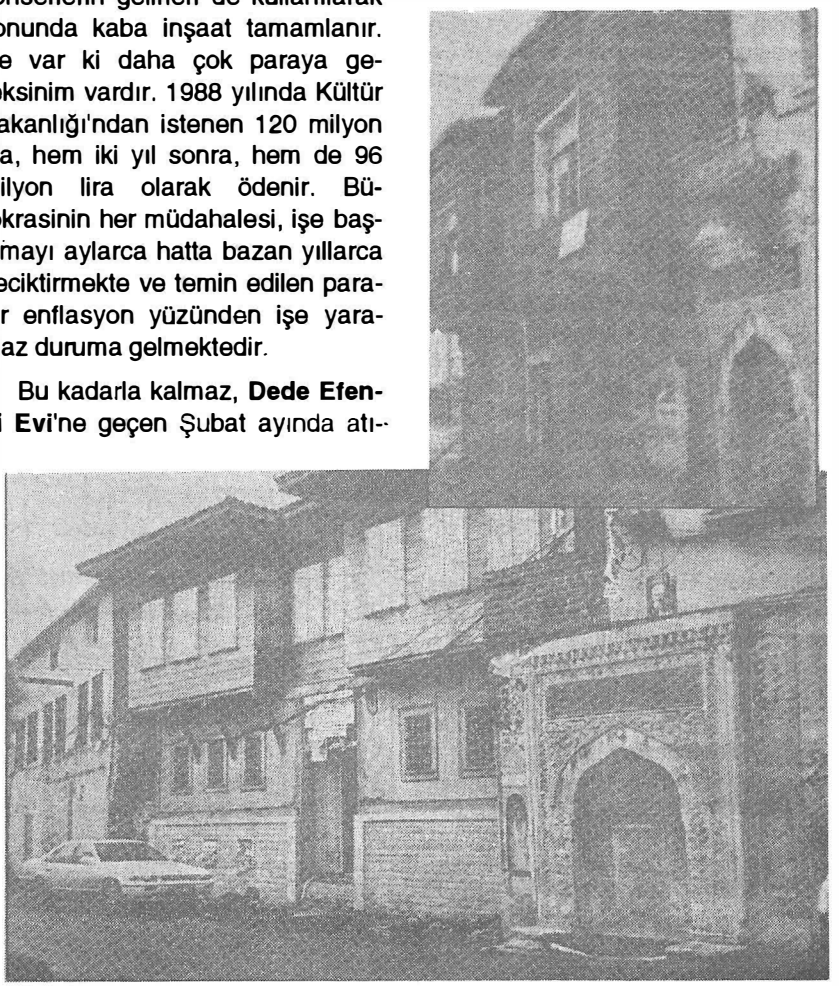

Hamamizade İsmail Dede Efendi'nin Akbıyık'taki evinin yıkılmadan önceki (üstte) ve restore edildikten sonraki durumu.

Bir Mektubumuz Var

Faruk Aydın ÇAKIROĞLU

Genel Yayın Yönetmenimiz Müfit Semih Baylan'a 8.5.1992 tarihinde yazılmış bir mektubu, musikimiz tarihi açısından yararlı olur düşüncesiyle yayınlıyoruz. Bu mektubu kaleme alan Faruk Aydın Çakıroğlu, Trabzon'un Boztepe Mahallesi'nde oturmakta olup, yazdığı bu mektubu ile bazı bilinmez noktalara ışık tutmaktadır. Duyarlığından dolayı kendisini kutluyoruz.

Mavi Nota

Kardeşim Semih Bey,

Musıkimizde İz Bırakanlar kıtabınızı okudum. Memnun oldum. Küçükte olsa böyle bir kitabı yayımlamanız büyük bir başarıdır. Sizi tebrik ederim. Selahattin Pınar'ın ölüm yerini Beyoğlu yazmışsınız. Ben Pınar'ın cenazesine gittim. Ölüm yeri Kalamış'ta Todori'nin lokantasıdır. Selahattin Pınar 1947 yılı kış mevsiminde Muhittin Bey'in Beyoğlu'ndaki Novotni Gazinosu'nda tanıdım. Bir kış mevsimi boyunca her pazar günü matineye gittim. Matinede Aleko Bacanos, Necati Tokyay ve Selahattin Pınar saz çalıyor. Ağyazar Garabetyan, Celâl Tokses ve Tahsin Karakuş okuyorlardı. Fasıldan sonra Selahattin Pınar sahneye yalnız olarak çıkar ve tanburuyla şarkı söylerdi. En çok söylediği şarkı ise Kürdihicazkâr makamında Suphi Ziya Bey'in (Bahçenizde Sünbül olsam) şarkısı idi. Kitabınızın Bilemediklerimiz kısmında Celâl Tokses'den bahsetmişsiniz. Celâl Bey'in ölüm tarihi: Gölcük 1964 Mart ayıdır. Eniştemin eski karısı Celâl Bey'in teyzesiydi. Senesini bilemiyeceğim eniştem Celâl Bey'i Trabzon'a davet etmiş, kardeşi Mahmut Bey'le Faroz Mahallesi'ne gelmişler. Bir müddet kalmışlar. Mahmut Bey ud çalmış, Celâl Bey şarkı söylemiş. 1954 yılında Trakya'dan askerlik dönüşü İstanbul'a geldiğimde Celâl Bey'le görüşmüştüm. Ben de musıkı ile meşgul oldum. Üsküdar Musıkı Cemiyeti'ne ve Musıkı Kültür Derneği'ne gittim. Bizim musikimiz hanende musikisidir. En kuvvetli hanendeler Celâl Tokses ve Tahsin Karakuş'tu. Ben birçoklarını dinledim. Ağyazar Efendi, Hamit Dik-

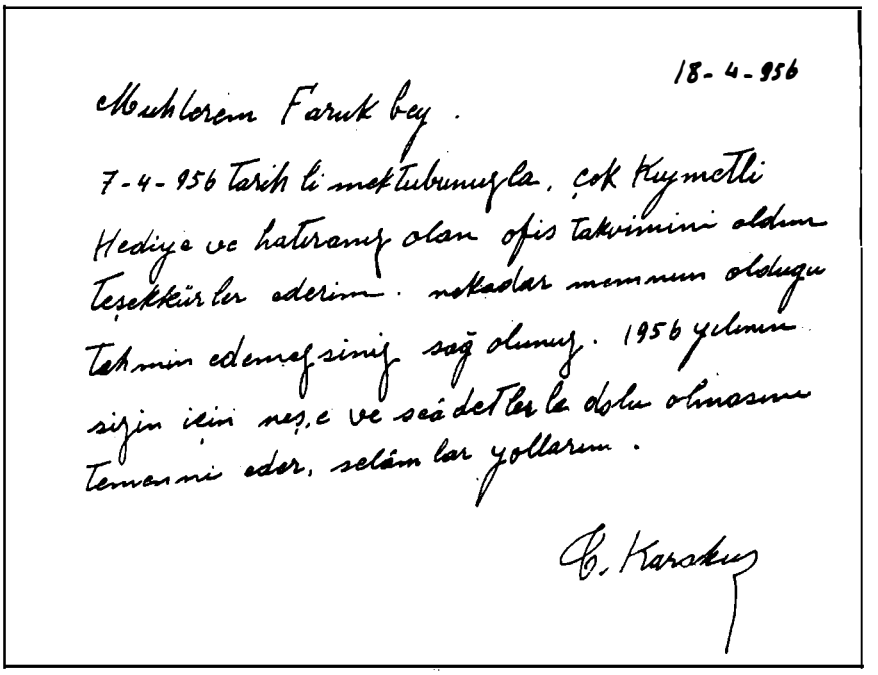

18-4-956

Muhterem Faruk bey.

7-4-956 tarih li mektubunuzla, çok kıymetli Hediye ve hatıranız olan ofis takvimini aldım Teşekkürler ederim. nekadar memnun olduğu Tahmin edemezsiniz. sağ olunuz. 1956 yılının sizin için neşe ve saadetler le dolu olmasını Temenni eder, selâmlar yollarım.

T. Karakuş

Tahsin Karakuş'un Faruk Aydın Çakıroğlu'na yazdığı 18.4.1956 tarihli mektup.

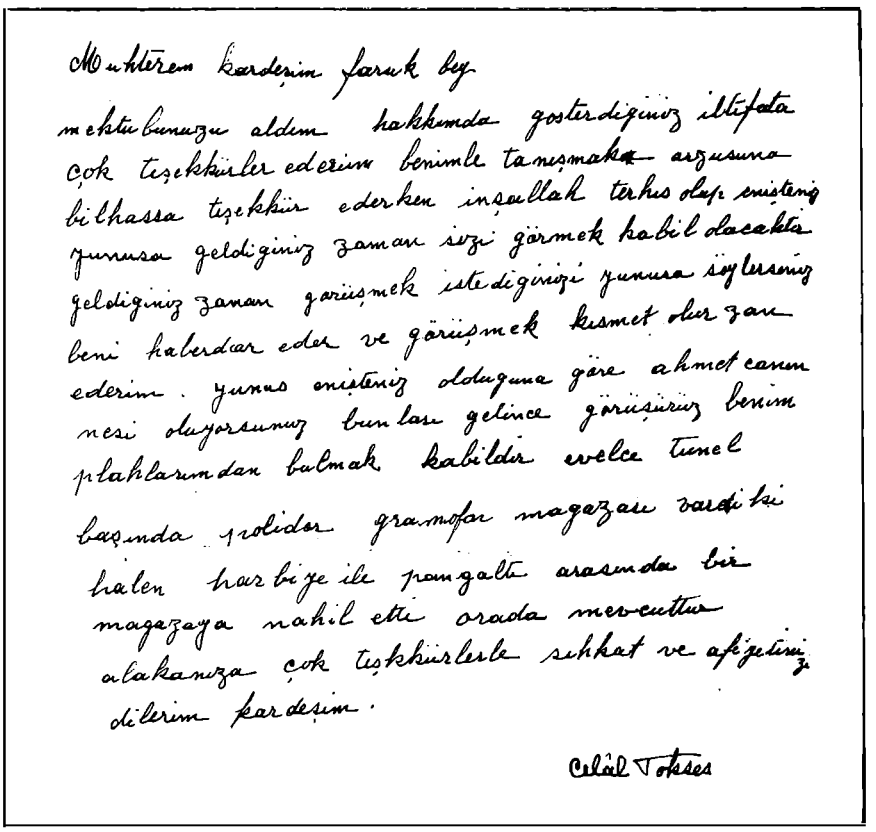

Muhterem kardeşim faruk bey

mektubunuzu aldım hakkımda gösterdiğiniz iltifata çok teşekkürler ederim benimle tanışmaka arzusuna bilhassa teşekkür ederken inşaallah tarhus olur enişteniz yunusa geldiğiniz zaman sizi görmek kabil olacakta geldiğiniz zaman görüşmek istediğinizi yunusa söylerseniz beni haberdar eder ve görüşmek kısmet olursa ederim. yunus enişteniz olduğuna göre ahmet canım nesi oluyorsunuz bunları gelince görüşürüz benim plaklarımdan bulmak kabildir evelce tünel başında prolidor gramofon mağazası vardı şimdi halen harbiye ile pangalti arasında bir mağazaya nakil etti orada mevcuttur alakanıza çok teşekkürlerle sıhhat ve afiyetinizi dilerim kardeşim.

Celâl Tokses

Celal Tokses'in Faruk Aydın Çakıroğlu'na yazdığı tarihsiz mektup.

MEVLİD ve TEŞEKKÜR

Kıymetli varlığımız,
CELÂL TOKSES'in
ebediyete intikalinin 40 ıncı gününe tesadüf eden 20 Mart 1966 Pazar günü öğle namazını müteakip, Gölcük Merkez Camiinde ruhuna okunacak Mevlidine akraba, dost ve dindaşlarımızın teşriflerini rica eder, ayrıca cenaze törenine iştirak eden ve taziyette bulunan akraba ve dostlarımıza da teşekkürlerimizi bildiririz.

EŞİ - OĞLU ve GELİNİ

HÜRRİYET - 7638

Perşembe
17
MART 1966
Sene: 18 - No. 642
Fiatı: 25 Kuruştur.

Celal Tokses'in ölüm tarihi; bugüne kadar yayımlanmış olan Türk müziği tarihi kitaplarında net olarak verilememiş, hatta belirtilmemiştir. Yukardaki mevlüt ilânı Celal Tokses'in 9.2.1966 tarihinde öldüğünü göstermektedir.

ses, Numan Bey ve Hanende İbrahim Efendi'nin bazı plâkları bende mahfuzdur. Celâl Bey unutulup gitmiştir. Tahsin Bey bıraktığı bir kaç bestesiyle unutulmaktan kurtulmuştur. Tahsin Karakuş'u 1958 yılı yazında Küçükçiftlik parkı gazinosunda dinledim. Birbuçuk saat sahnede kaldı. Yalnız olarak Uşşak faslını okudu. Aynı senenin kış aylarında Bebek Gazinosu'nda Hamid Dikses'le beraber çalışıyorlardı. Bir akşam gazinoya gittiğimde kendisini sahnede yalnız gördüm. Bir Hüzzam faslı okudu. Fasla (Aldım hayali perçemin ey mah dideme) sözleri ile başlayan beste ile girdi. Şarkısı ve türküsüyle bir şahane fasıl okudu. Sonunda Selâhattin Pınar elini sıkarak kendisini tebrik etti. O tarihte 67 yaşındaydı. Sesi hiç bozulmamıştı. Kendisine Hamid Bey nerde diye sorduğumda, (Doktorlar Hamid Beye şarkı söylemeyi yasakladılar kalp yetmezliği var. Onun hali vakti yerinde, çalışmasada olur, ben ekmek parası için mücadele ediyorum.) demişti de üzülmüştüm. Bir seneye varmadı Anadoluhisarında vazifeye gitmek üzere Vapura bindim. Gazeteyi açtım gözüme ölüm ilânı iliştı. İlânın sonunda sevenlere duyurulur diyordu. Cenazesine birçok sanatkâr geldi. İsimlerini saymıyayım. Hayatta kalanlar parmakla gösterilecek kadar azalmıştır. Merhumu Rumelihisarı Cami'inde ikindi namazına müteakip kılınan cenaze namazından sonra eller üzerinde Rumelihisarı mezarlığına getirdik. Mezara indirdik. Selahattin Pınar mezarın başına geldi (Koca Tahsin) dedi. O anda gözlerinden yaşlar boşandı. Beni de ağlattı. İstanbul'a gittiğimde mezarını ziyaret ederim. Bende el yazısıyla yazdığı bir mektubu ve bayram tebrikleri vardır. O tarihte Mesut Cemil İstanbul radyosunda (Ses ve Saz Dünyamızdan Çehreler) konuşmalarını yapıyordu. Bu konuşmalarında Tahsin Bey'in ölümünden bahsetmemiştir. Ona değer vermemiştir. Bu durum beni üzmüştür.

Bütün işlerinizde hayırlı ve uğurlu olmasını dilerim. ●

SEN...

Özer CIRAVOĞLU

gemi değil
yalınkılıç ruh geçmesi
yüzler aldatıcı
organ nakli yapıyor evren

yaprağım, derim sen
yol işkence
yakınlaştım sana
ve kovuldum
aşk dağından
gözlerine bakamam
beyaz giysilerine
ayakların
ummadığım cinsellikte!

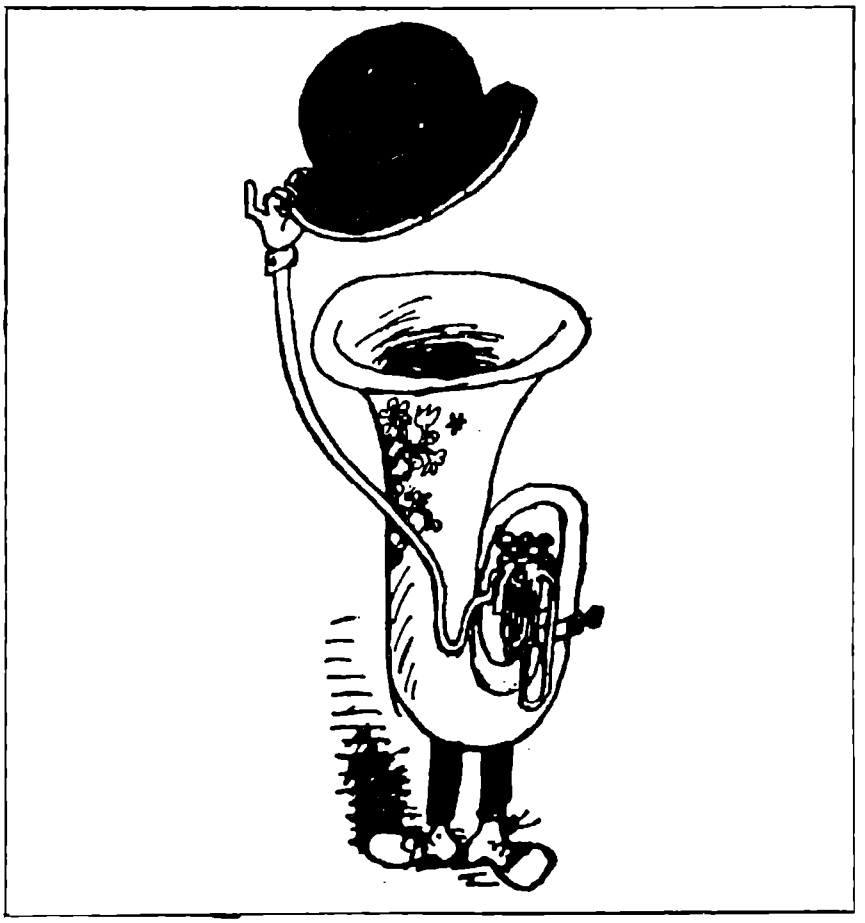

(Gerard Hoffnung'dan)

Bir "Aranağme olayı" veya "intihal"

● Osman Razi Aksu

Trabzon'dan İstanbul'a nakl-i hâne edişimiz 1980 yılına rastlar. İlk günler, aylar ve hatta birkaç yıl adaptasyon daha yalın bir irade ile uyumla geçti. Musıkiden koptuk. Trabzon'da bildik dostlar, onların İstanbul'daki tanıdıkları ile çevre genişleyince bizim Fotoğraf Üstadı Mehmet Avcıdırlar'ın arkadaşı matbaacı-grafiker Kemal Ünsal bana Selamiçeşme'deki derneğe gittiğini, benim niçin katılmadığımı sordu. Bir Cumartesi olacak birlikte gittik. Yılların kanunisi İsmail Şençalar Hoca'nın sahibi olduğu ve de yönetim kurulu Başkanlığını yaptığı "Anadolu yakası Müzisyen ve Müzik Sevenler Derneğine" giriş, o giriş. Sene 1982 gibi.. Bu sene yazıyı kaleme aldığım bu tarihte 11 yıl dolmuş oluyor. Derneğin Hocası Ankara Radyosu'ndan iyi tanıdığımız Nuri Şenneyli - kanuni ve de koro şefi.. O zamanlar Sinan Kayan Hoca da ud ve nazariyat dersleri yapıyor. Nuri Hoca'nın özelliği fasıl tarzında çalıştırma yaptırması.. Hiçbir derneğin cesaret edemediği, aranağme bağlantılı fasılları icra ettiriyor. Hani o radyolardan dinlediğimiz, Ganita akşamlarını süsleyen fasılları.. Her yıl 10-15 eserden oluşan en aşağı iki fasıl yapıyoruz. Bunları sinema ve gazino konserleri olarak değerlendiriyoruz. Dernek mütevazi bütçesine katkı oluyor. Bu gelenek hâlen devam ediyor..

1988 yılı bizim Beyati faslını icra ettiğimiz yıl oluyor. Bunu ben notaların altına, geçildiği tarihi not ettiğim için biliyorum. Çok güzel hazırlanmış bir fasıl, eserlerin sırası aranağme bağlantıları mükemmel.. Seyfettin Osmanoğlu'nun peşrevinden sonra, Rahmi beyin sözleri Recaizade Ekrem Bey'e ait "Gül hazin, sünbül perişan" ağır aksağı; Rakım Elkutlu'nun "Ne bahar kaldı, ne gül" ağır aksağı, Mahmut Celalettin Paşadan "Nar-ı fikrat şûle, paş oldukça sinem dağlıyor" devri hindisi, Selahattin Pınar'dan "Kalbim yine üzgün", Şevki Bey'den "Emel-i meyl-i vefa", Mustafa Çavuş'tan "Çıkalım sayd-ü şikâre" ve Dede'nin "Karşıdan yar güle güle" sırasıyla giden eserler.. Herhalde hatırlayamadıklarım da var.. Faslın ilk çalışmalarında 'Nar-ı firkat' isimli devri hindi eserin bağlantı sazı (aranağmesi) yok. Notasını bulamıyoruz. Nuri hoca "canım yazarız bir aranağme" diyor ama, birkaç hafta birşey yok. Sazda sıra oraya gelince 'Nakaratı çalın'diyor ama tat yok. Ben evde birkaç gün etüdle aşağıdaki aranağmeyi yazıp getiriyorum. Hoca beğeniyor ve hep bunu çaldırıyor..

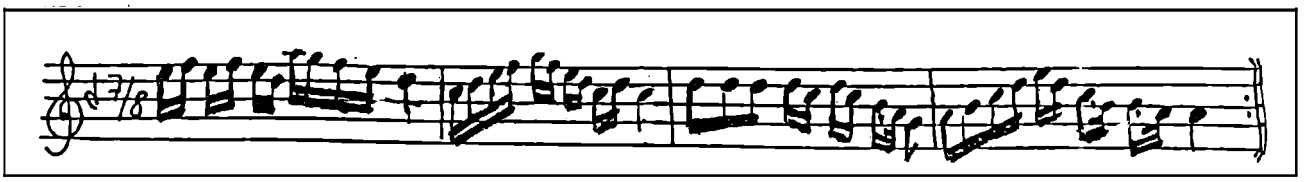

Çaldırıyor ama... Ud hocamız Necdet Gerginok elinde orijinal aranağme ile gelince.. İşte kaynar sular kafamdan aşağı boşalıyor.. Aşağıda göreceğiniz gibi aranağmenin ilk iki ölçüsü benim yazdığımı söylediğim aranağmeninkinin aynı.. son iki ölçü değişik. tabii bütün hocalar bunda bir kopyalama olayı olmadığını ama bir 'intihal' denilen olay olduğunda birleşiyorlar. Yani yıllar önce benim hafızama girmiş bu notalar, ihtiyaç anında açığa çıkmış oluyorlar ama ben farkında değilim.

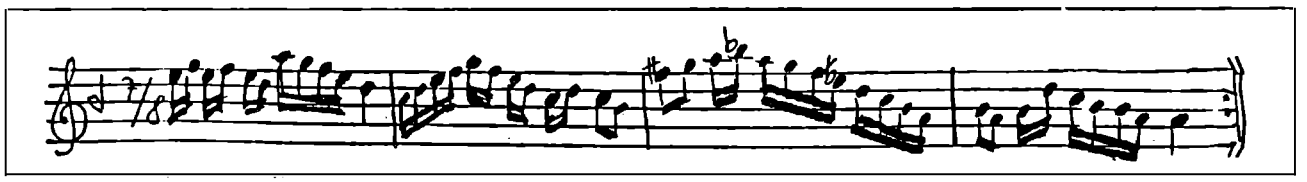

Beyati faslında yarısı intihal, yarısı benim olan bu aranağme hep çalındı. Hatta rahmetli kemani Nejat Yılmaz, aranağmeye sıra geldiğinde hocaya bakar güler, devrihindinin ilk üç sekizliğine rastlıyan üç nevâ (re) sesinde kafasını emme basma tulumba gibi oynatırdı. Ben ise herhalde gözlerimi kaçırarak, aranağme çalma müddetince, oyalanmış gözüküyordum. ●

METRONOM

Yirmi yıllık çileli bir müzik yaşamının ardından

SALİH KAZANCIOĞLU

• **M. Semih BAYLAN**

Kendini müziğe adamış, bu alanda 20 yılı aşkın bir süredir gerçekten meşakkatli çalışmalar gerçekleştiren, genç müzisyen idealist bir insan olarak, ilerde çok şeyler başarabileceğini, şu geçtiğimiz 6-7 yıl içinde göstermiştir.

Akçaabat'ın **Dürbınar** mahallesinde, bir hayli güzel sese sahip annenin bir evladı olarak 30 Ağustos1955 tarihinde dünyaya merhaba diyen Kazancıoğlu, müzikle her zaman iç içe oldu. Trabzon'un geleneksel yapısının içinde, aile çevresinde musıki ile ilgilenen insanların bulunması nedeniyle müzik onun yaşamının ayrılmaz bir parçasıydı. Trabzon'un geleneksel müzik yaşamında, genç kızların oluşturduğu fasıl toplantıları, toplumun sanat yaşamının bir parçasıydı. Özellikle çayır ve çimenlik alanlarda, bahçelerde oluşturulan fasıl toplantıları toplumun geleneğinin ayrılmaz bir parçasıydı. Güzel sesli genç kızların, ellerinde adeta bir dantel gibi tuttukları ud ve diğer enstrümanlarla (özellikle ud) düzenlenen fasıl toplantıları artık anılarda kalsa bile, günümüzde hala büyüklerimizden dinlediğimiz hoş sedalardır. İşte böyle bir ortamda, aile ortamında müzikle tanışan nice Trabzonlu insan gibi oda müzikle böyle tanışmış. Belkide repertuarının gelişmesinde güzel sesli bir anneye sahip olmasının etkisi vardır. Çünkü annesinin okuduğu klasik eserleri zevkle dinlediğini ve onlara göre müzik çalışmalarını yönlendirdiğini biliyoruz.

Sesinin güzelliği ile dikkatleri üzerine daha ilkokul sıralarında iken çekmeyi başarmıştı. Özellikle İstiklal Marşını çok iyi okuduğu için öğretmenleri tarafından ön sıraya alınırdı. Okul müsamerelerinde ise vazgeçilmeyen bir ad olarak herzaman kalmıştı. Ortaokul sıraları da aynı heyecan ve coşku içinde geçmişti. Yine okulun yetenekli ve iyi sesi olarak kaldı. Düzenlenen gecelerde Salih Kazancıoğlu adı hep dudaklarda dolaştı, zihinlerde yaşadı. Lise sıralarına gelindiğinde artık müzikteki çizgisi bir hayli oturmuş, artık kişiliğide belirmeye başlamıştı. İşte bu sıralarda kendisinde yaşça büyük olan dayısının oğlu Selahattin Mumcu (Şu arda Trabzon Vakıflar Bankası Şb. müdürü) ona bağlama ile Türk Sanat Müziği eserleri okuturdu. İşte bu çalışmalar onun müzik yaşamında bir kilometre taşıdır. Artık ona bu çalışmalar yeterli gelmiyordu. İçinde müzik coşkusunu durdurabilecek, sevgisini bütünleyecek yeni alanlar gerekiyordu. Zira müziği daha iyi anlayabilecek ortamlar arı-yordu kendine. Bu yaşına kadar okul gecelerinde müsamerelerde, yakınlarının düğünlerinde şarkı ve türkü okumak sureti ile geçen günlerin artık değişime ve gelişmeye gereksinimi vardı.

İşte **Salih Kazancıoğlu** 1970'li yılların ilk yarısında, lise sıralarında kendisine yeni ortamlar aramaya koyuldu. Trabzon'da gerçekten çok önemli ve müşakkatlı müzik çalışmaları yapmış olan Keman virtüözü ve bestekar **Temel Şükrü Doğru (3.3.1926 - 3.2.1993)** ile tanışması bu tarihlere rastlar. O yıllar, Trabzon'un müzik tarihinde önemli bir yer tutan, **Temel Şükrü Doğru ve Arkadaşları** grubunun çalışmalarını sürdürdüğü yıllardır. Arkadaşlarının aracılığı ile gitmek istediği bu topiuluğa ilk zamanlar katılamamıştı. Zira Akçaabat'ta oturması, **Temel Şükrü Doğru ve Arkadaşları** topluluğunun **Trabzon**'da çalışmalarını sürdürmesi ona engel teşkil ediyordu. Liseyi bitirdiği 1972 - 1973 yılladrında yine arkadaşlarının aracılığı ile bu topluluga giderek merhum müzik adamımız **Temel Şükrü Doğru** ile tanışmıştı. O yıllarda **Temel Şükrü Doğru ve Arkadaşları** topluluğu Trabzon'da Kuyumcular Çarşısı adıyla bilinen pasajın ikinci katında çalışıyordu. Trabzon'un müzik tarihinde **Beduh Atakan, Hak-**

O'nun bir ideali de Trabzon'da parçalanan koroların tek vücut olmasıydı. Yukardaki resim, O'nun bu çabasının bir belgesidir. Suat Kurtuldu yönetimindeki Trabzon Türk Sanat Müziği Derneği ile kendi korosunu birleştirip, 10 Haziran 1990 günü bir konser düzenlemişti. Suat Kurtuldu yönetiminde düzenlenen bu konser programının ardından gecenin şildini hocası Temel Şükrü Doğru'dan almıştı.

kı **Tuncer Çelikoğlu**, **Mustafa Vural**, **Gönül Onuk** gibi amatör anlamda önemli 'ses'lerin bulunduğu bu topluluğa katılmıştı. Tabii ki onun bu çalışmalara katılması büyük bir özveriyi de ardından getirmişti. Gece saat 23.30 hatta 24.00'de biten çalışmalardan sonra Akçaabat'a gitmesi özellikle kışın onun için sorun oluyordu. Kimi zaman Trabzon'da ki akrabalarında gecelemek gerekiyordu. Kimi zaman da araç bulamıyor, oto-stop yapmak zorunda kalıyordu. Müzik çalışmalarının yapıldığı salona, çalışma saatinden bir - iki saat önce gelip, salonu süpürüp temizlediği gibi, kış mevsimi ise sobasını yakıp salonu çalışma ortamına hazırlardı. Amatörtüğün tadı-tuzu da bu olsa gerek. Fatih eğitim Enstitüsü sınavlarına hazırlandığı günlerde katıldığı bu toplulukta çalışmalarını uzun yıllar sürdürdü. O'nun için arkasından söylenen bazı sözler, azmini daha çok artırdı. Koro programlarına katıldı, solo programlar yaptı. Sesinin nitelikli olması, gösterdiği özveri ve ağırbaşlılığı sonucu topluluğa kendini kabul ettirme başarısını gösterdi. Kendisiyle barışık kişiliği çevresinde güven uyandırdı.

Bu çalışmalar devam ederken, Trabzon'da bir başka grubun varlığından haberdar olur. **Trabzon Liselerinden Yetişenler Derneği (TLYD)**nde müzik çalışmalarını yapan **Ahmet Selim Teymur**'un adını işitir. **Teymur**'un çok nitelikli çalışmalar yaptığını öğrenir. **Ahmet Selim Teymur**, Kuyumcular Çarşısı adıyla anılan pasajın ikinci katındaki **TŞD ve Arkadaşları** grubunun çalışma salonuna gelir çalışmalarını izlerdi. **Salih Kazancıoğlu**'nun **Ahmet Selim Teymur**'la tanışması ise böyle olur. Bu sefer onun **TLYD**'deki çalışmalarına katılmaya başlarlar. Trabzon'un müzik tarihinin son elli yılına imzasını atan **Ahmet Selim Teymur**, disiplinli çalışmaları ile **Salih Kazancıoğlu**'nun bu koroya kaçamaklar yapmasına neden olmuştu. Zira müzik çalışmaları yapan bu iki müzik adamı arasında gizli bir rekabetin var olduğunu sezinler. Bu sezgiden dolayı hocasını kızdırmak korkusundan bu kaçamakları yapar. Ancak Trabzon'un o dönem yöneticilerinin istekleri doğrultusunda bu iki hoca bir araya gelip müzik yapmaya başlamaları bu kaçamakların bitmesine neden olur. **Ahmet Selim Teymur**'un çalışmalarından tam anlamıyla yararlanamayınca kendisine rica edip bir gece daha çalışma yapmak suretiyle bilgilerini ve müzik görgülerini geliştirme yoluna gitmişlerdir. O'na göre bu iki hocanın ayrıcalığı şu idi. **Temel Şükrü Doğru**'dan kulak yönünden kazandıklarının yanı sıra **Ahmet Selim Teymur**'dan makam, nazariyat, nota, usul, kısaca müziğin tekniği konusunda bilgi dağarcıklarını artırıyorlardı. Ancak **Kazancıoğlu**'nun TLYD çatısı altında çalışmaları devam ettiği dönem, aynı zamanda Trabzon Müzik yaşamının sancılı bir dönemiydi. Müziği yönlerdiren kişiler arasındaki görüş ayrılıkları, çalışmaların sıhhatli gitmesini engelliyordu. 1987 yılında kurulan **Trabzon Müzik ve Halk Oyunları Derneği**'nin kuruluş süreci bu sancılı dönemde başlamışdı. **Trabzon Liselerinden Yetişenler Derneği** gerçekten ortam olarak verimli, disiplinli, sonuçta **Ahmet Selim Teymur**'un ellerinde yönetilen bir müzik eğitim kuruluşu idi. **Salih Kazancıoğlu** ve bir grup arkadaşı **Ahmet Selim Teymur**'un disiplinli ve nitelikli derslerine katılarak kendilerini, müzik de yetiştirmeyi amaçlamışlardı. Zaten **Ahmet Selim Teymur**'un derslerine katılıp kendini yetiştirememek, olmayacak bir şeydi. Ancak **TLYD** yönetiminin bu geçlere olan ilgisizliği, onları doğal olarak rahatsız olmalarına, şevklerinin kırılmalarına neden oluyordu. Bu ilgisizlik sonucu, **TLYD**'den kopan **Salih Kazancıoğlu** ve arkadaşları **Osman Bayram** ile **Mustafa Pehlivan**; o günlerde (1987) müzik çalışmalarını **Trabzon Milli Eğitim Müdürlüğü**'ne bağlı **Gençlik Merkezi** çatısı altında sürdüren **Trabzon Türk Sanat Musıkısı Topluluğu** korosuna katılmak istediler. Bu koroyu o zamanlar **Suat Kurtuldu** yönetiyordu. Bu koro aynı zamanda **Temel Şükrü Doğru**'nun faal müziği bırakmasından dolayı, onun geleneğini sürdüren, o'nun çalışma arkadaşlarından oluşan bir koroydu. **TLYD**'den ayrılan **Salih Kazancıoğlu** ve arkadaşları şef **Suat Kurtuldu**'ya giderek topluluğa katılmak istediklerini söylediler. Ancak korodaki bazı kişiler tarafından istenmemeleri üzerine bu topluluğa katılamadılar.

Suat Kurtuldu'nun arkadaşları tarafından verilen bu **'red'**

yanıtı Trabzon'da yeni bir müzik sayfasının açılması için verilmiş yanıt oluyordu. Zira bu yanıt **Trabzon Müzik ve Halk Oyunları Derneği**'nin kurulması kararının verilmesine neden olmuş bir yanıttı.

Salih Kazancıoğlu, arkadaşları **Mustafa Pehlivan** ve **Osman Bayram**'ın da katkıları ile **Trabzon Müzik ve Halk Oyunları Derneği**'ni 1987 yılında çok zor şartlar altında kurar. Maaşlarından arttırdıkları bir miktar para ile Trabzon'da bir işhanın içinde iki oda tutmak suretiyle çalışmalarına başlarlar. Ancak **Kazancıoğlu**, devlet memuru olması nedeniyle bugüne kadar demek yönetiminde resmi olarak görev alamadı.

Dernek kurulmuş, çalışmalarına başlamıştı. Trabzon şehrinin büyük talihsizliği olan hizipler, bölünmeler yeni bir sayfa açmıştı. Zira yeni kurulan bu dernek, şehirde çalışmalarını sürdüren diğer gruplarca pek ciddiye alınmamıştı. Ama bu derneğin ilerleyen günlerde nereden nereye geleceği herhalde biliniyordu.

Derneğin yöneticiliğine **Cemal Demirkır** adında bir emekli subay getirilmişti. Dernek içersinde bu şahısla uyum sağlanamayınca **Cemal Demirkır** dernekten ayrıldı. Şimdi, Fatih Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü başkanlığını sürdüren **Sabri Yener**'e derneğe katılması teklif edildi. **Sabri Yener** 1987 yılında üniversitede çalışmalarını sürdürüyordu. Müzik bölümü henüz açılmamış, ancak açılma hazırlıkları sürdürülüyordu. **Sabri Yener** derneğe geldi, bir ara çalışmalara katıldı. Ancak üniversitede ki işlerin yoğunlaşması nedeniyle dernekteki çalışmalarına son verdi. **Sabri Yener**'in ardından derneğin korolarını, özellikle Türk Sanat Müziği koroso'nu yönetecek bir şef arayışına girildi. Derneğin yöneticilerinden **Mustafa Pehlivan** ve **Osman Bayram**, bu teklifi **Suat Kurtuldu**'ya götürdü.

Suat Kurtuldu, o sıralarda Gençlik Merkezi Müdürlüğü'nde **TŞD** grubundaki bir kısım arkadaşları ile birlikte çalışmalarını sürdürüyordu. Getirilen bu teklife, birlikte çalışmakta olan arkadaşlarına bir takım sözleri olduğunu, bu nedenle bu teklifi kabul edemeyeceğini belirtirken, **Mustafa Pehlivan** ve **Osman Bayram** bu duruma bir hayli üzülmüşlerdi. Ancak beklenmedik olaylar gelişmeye devam ediyordu. **Salih Kazancıoğlu** ve arkadaşları arayışlarını sürdürüyorlardı. **TLYD**'de **Ahmet Selim Teymur**'un ardından şefliği üstlenen **Faruk Zalm**'e bir teklif yapıldı. O'da Trabzon'da olamayacağı gerekçesi ile bu tekligi geri çevirdi. İşte beklenmedik olay şimdi gerçekleşiyordu. **Temel Şükrü Doğru** grubunda ve **Ahmet Selim Teymur** grubunda solistlik yapan **Salih Kazancıoğlu** gruba şef olarak düşünülüyordu. Alınan bazı referanslar üzerine **Trabzon Müzik ve Halk Oyunları Derneği**'nin **Türk Müziği** grubuna sorumlu şef olarak **Salih Kazancıoğlu** getirilmişti. Tabiiki bu Trabzon'un müzik yaşamında bir dönüm noktasıydı. Zira genç bir insan önemli bir mevkiye getiriliyordu. Ama **Salih Kazancıoğlu** bu önemli ve sorumluluklar taşıyan bu mevkinin ağırlığını taşıyabilecek miydi? Tabiki bunu zaman gösterecekti ama bu insanın müzik tekniği ve müzik gibi yozlaşmaya son derece açık olan bir sanat dalında yapacakları ilerde övgüyle konuşulabilecekmiydi?

Trabzon Müzik ve Halk Oyunları Derneği'nde geçen altı yıl içinde bir çok program gerçekleştirildi. Doğal olarak ilk yıllar oldukça pasif olarak geçti. Özellikle 1990 yılından sonra demek bünyesinde önemli kıpırdanmalar olmaya başladı. TRT Televizyonu'nda kendisini ilk gösteren Trabzonlu grup **Suat Kurtuldu** yönetiminde **Gençlik Merkezi** salonlarında çalışmasını sürdüren, **Trabzon Türk Sanat Musıkisi Korosu Topluluğu**'dur. Bu grup bu başarısını bir daha tekrarlayamadı. Zaten 1989 yılında bir takım görüş ayrılıkları nedeniyle bu grupta bölünmeler oldu.

Trabzon Müzik ve Halk Oyunları Derneği'nin, **İmece** adını verdikleri (Türk Sanat Müziği, Türk Halk Müziği ve Halk Oyunları birimlerinin birlikte yaptıkları) programlar tabiiki **Kazancıoğlu**'nun gerçekleştirdiği önemli programlardan biriydi. Yani önemli bir kilometre taşıydı. Bu başarılı çalışmanın ardından **Türk Sanat Müziği Korosu** olarak TRT Televizyonu'nda iki kez program yapma olanağı buldu. Bu O'nun müzik yaşamının çok daha önemli bir kilometre taşıydı. **Salih Kazancıoğlu** bununla da kalmadı, dernek yönetimiyle olan uyumlu çalışmasının ardından, Trabzon'un daha iyi tanınabilmesi için (aynı zamanda Devlet korolarının jüri üyesi) bestekar **Avni Anıl**'ı Trabzon'a davet ederek iki kez O'nunla program gerçekleştirdi. Özellikle 25.4.1992 tarihinde gerçekleştirilen program her yönüyle mükemmeldi. Bu programlar dernek çalışanlarının da uyumlu çalıştıklarının göstergesiydi. Şu bir gerçektirki son yıllarda, özellikle son 15 yıl içinde **Salih Kazancıoğlu**'nun **Avni Anıl** konserleri ile çıktığı düzeye Trabzon'da kimse çıkamamıştır. Tabiiki bu haklı başarı, hepimizin gurur kaynağı olmuştur. **Salih Kazancıoğlu** yönetimindeki bu koronun buraya yazılamayacak kadar çok irili ufaklı bir çok proğramı oldu.

O'nun şimdi en büyük ideali Trabzon'da devlet tarafından bir şehir korosunun kurulması. Yaklaşık dört yıldır gündemde olan bu koronun şu anda kurulamamasını polltik nedenlere bağlıyor. O'na göre böyle bir koronun kurulması için gerekli potansiyel var. Ancak burada şunu gözden çıkarmamak gerekiyor. Klasik korolarda görev alabilecek insanların müziği çok iyi bilmeleri gerekiyor. Bu alanda, teknik konuda dahil çok iyi yetişmiş olmaları gerekiyor. Eğer bu alanda yetişmiş beyinler varsa, onlar zaten açılan sınavlarda başarılı olacaklardır. Trabzon'da gerçekten iyi sesler ve iyi sazlar var. Ama bunlar böyle bir sınavda ne derece başarılı olabilirler? İşte bu önemli bir soru işareti teşkil ediyor.

Devlet tarafından kurulacak bir şehir korosunun başında **"şef"** olarak tabiiki **Salih Kazancıoğlu** gibi kendini yetiştirmiş, başarılı ve çevresine güven veren, sevilen bir genç insanı görmek zannederim hepimizin en büyük arzusudur. Çünkü her alanda olduğu gibi, müzikte de ülkemizin artık genç yeteneklere gereksinimi var. Onun için genç arkadaşları desteklememiz gerekiyor.

20 yılı aşkın bir süredir, süregelen çileli bir müzik yaşamının ardından, kendisiyle barışık, efendi, çevresine güven veren kişiliğiyle, adeta tırnaklarıyla geldiği bugünkü konumunu daha uzun yıllar koruyacağına inanıyorum.

O'nun hakkında bazılarınca ne kadar olumsuz düşünülürse düşünülsün, **Salih Kazancıoğlu**, bundan sonra gerçekleştirilecek ve gerçekleştirilmesi düşünülen her müzik olayında, göz önünde bulundurulması gereken bir sanatçı, bir dost, bir arkadaş ve koro şefidir.

MÜZİK KONUSUNDAKI DÜŞÜNCELERİ

Salih Kazancıoğlu'nun en büyük üzüntüsü, **Cumhuriyetin ilk yıllarında Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihi ve kültürel mirasına duyulan tepki sonucu ehliyetsiz ellere bırakılan ve bu nedenle yozlaşan Türk Sanat Musıkısı'nın tarih içinde horlanması ve bugünkü konumudur.** Alaturka'nın gericilik, alafranga'nın ilericilik sayıldığı bir dönemde, okullarda alafranga müzik eğitimine ağırlık verilerek Darülelhan'ın Türk Müziği bölümü kapatılmıştı. Müzik adamları arasında kalem savaşı, yer yer terbiyesiz boyutlara ulaşmıştı. Batılı müzik adamlarının bu tür kavgalarına bir anlamda haklı bulan **Kazancıoğlu**, bizim müzik adamlarımızın böyle terbiyesiz boyutta kalem savaşı vermelerine bir anlam veremiyor. Türk Müziği'nin evrensel müzik boyutlarına getirilme çabası içinde Ulu Önder **Atatürk**'ün söylediği bazı sözlerinden kasıtlı olarak değişik anlamlar çıkarıldığına inanıyor. Örneğin, **Atatürk**'ün 1 Kasım 1934 yılında TBMM kürsüsünden söylediği **"... Bugün dinletilmeye yeltenilen musıkı yüz ağartacak değerde olmaktan uzaktır..."** sözünü Türk Müziğine karşı söylenmiş bir söz olarak görmü-

yor, aksine ehliyetsiz bırakılan Türk Müziğinin içler acısı durumunu belirtmek için söylediğine inanıyor ve Atatürk'ün ilerici ve evrensel bir Türk Müziği düşlediğini ve bunun için çalıştığını söylüyor. Onun için müzikteki bugün yaşanan yozlaşma çağdaş ulusal müziğimizin oluşturulamamasından kaynaklanıyor. Bunda geleneksel müziklerimizin kendisini yenilememesininde önemli rol oynadığını söylerken, yenilenmemenin ardından müzikte oluşan boşluklar nedeniyle yeni müzik türlerinin ortaya çıkması sonucu günümüz müziğinin had safhada yozlaştığını söylüyor. Oluşan yeni müzik türleri belirgin kurallara ve kültürel değerlere bağımlı olmayan ürünler vermeleri ise ona göre, toplumsal yapıdaki değişmelerden kaynaklandığı gibi müzik besteci ve yorumcularının beğeni düzeylerinden, kitle iletişim araçlarının bu tür müziklere (halk adına) verdikleri primden de kaynaklanıyordu. Sosyo - ekonomik baskılar ve kentleşmeyen gecekondu insanının sosyo - psikolojik yapısının ortaya çıkardığı değerler karmaşasının tüm yansımalarını içeren arabesk müzik, onu çok rahatsız ediyor. O'na göre arabesk müzik ülkemizin düşünen beyinlerinin, aydın müzikçilerinin karışmadığı ilkel ve yoz bir sentezden oluşan bir müzik türü. Hemen her çerçeveye, konuya bir kültür ve sanat bütünü içinde değil, Türk Müziği, Batı Müziği karşıtlığının kutuplarından bakılmış ve bu alandaki resmi politikalar daha çok kutuplaşmayı besleyecek yaklaşımlarla çizilmiştir düşüncesini belirtirken, artık uzaydan evlerimize denetimsiz giren uydu yayınlarının getireceği kültürel şokun, müziğimizde de etkisini göstereceği ve müzik dünyamızdaki karmaşıklığı daha da artırabileceği korkusunu yaşıyor. Bunun için Türk Müziği ve sistemi ile Batı Müziği ve sistemi arasındaki etkileşim olanaklarını hızla araştırarak kurumlaştırmak ve bunu devlet politikasına dönüştürme zorunluluğunu her zaman savunmaktadır

Müzikteki eğitim politikalarının ve Kültür Bakanlığı'nın yaptığı bir takım çalışmaların ardında politik çıkarların yatmaması gerektiğini savunuyor. Bu arada Devletin sürekliliği prensibini savunuyor. Her alanda olduğu gibi Müzikte de devletin sürekliliğinin olması gerektiğini belirtiyor. Günümüzde bütün dünya ülkeleri kitle iletişim araçlarının sağladığı uçsuz bucaksız olanakların sayesinde, vaktiyle dar ve ulusal kalıpların içinde saklı kalan kültürlerini farklı kültürlerle paylaşması gerektiğini, kitle iletişiminden ve eğitiminden akıllıca, ileriye dönük kültür programlarıyla yararlanan ülkeler, kısa zamanda dünya kamuoyuna adları duyururlar, kendilerini kabul ettirirler, dünya kamuoyunda kendi lehlerine çevirebilirler. Kültür kamuoyu oluşturabilmenin en büyük silahı uluslararası bir dil olan müziğin evrensel anlayışı içinde geliştirerek dünyaya sunmaktır. Dünya çapında solist, orkestra şefi, besteci veya opera sanatçıları sadece ekonomik düzeyi yüksek çok nüfuslu süper uluslardan yetişmez. Toplam nüfusu 8-10 milyonu aşmayan pek çok ulusun adı yetiştirdiği değerli müzisyenler sayesinde duyulur ve saygınlık kazanır diyor Salih Kazancıoğlu. Türk Müziğinin en büyük eksikliğinin metodsuzluk olduğunu söylerken, metodun çalgı eğitiminde, folklor araştırmalarında ve müziğin diğer dallarında önemli bir gereksinim olduğunu özellikle savunuyor. Müzik eğitimine gerek önemin verilmediği O'nun başlıca savunduğu konulardan birisidir. Orta dereceli okullarda müzik dersinin seçmeli ders olması, bu dersin haftada bir-iki saat gibi kısa zamana sığdırılmış olması, araç-gereç yetersizliği ve hatta, hiç araç-gereç olmaması en önemli olumsuz etkiler olduğu, bunun yanı sıra öğretmenlik mesleğinin bütünü ile işlevini ve itibarını yitirmiş olması da müzik eğitimin etkileyen ayrı bir olumsuz etken olduğu görüşünde. O'na göre, "MÜZİK" ders olmanın ötesinde eğitim sisteminin bütününe sinmiş olması gereken

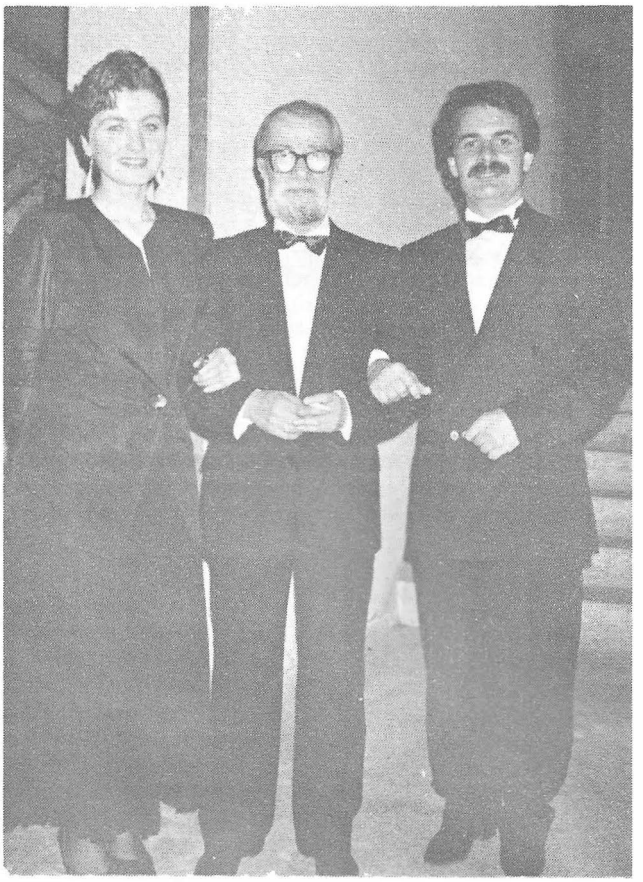

Soldan sağa: İnci Ertuğrul, Avni Anıl, Salih Kazancıoğlu. Trabzon KTÜ Atatürk Kültür Merkezi. 25 Nisan 1992.

bir ögedir. İnsanın psikolojik ve fizyolojik gelişimi aşamasında düzenli ve sağlıklı bir müzik eğitiminin gereği ortadadır. Okullarımızda müzik eğitiminin, ayrılan zaman ve araç-gereç eksikliği veya yokluğundan dolayı toplumsal bütünlüğümüzü sağlama da sağlıklı insan, yeterli müzisyen tipi oluşturmada yetersiz kaldığı gerçeğini belirtirken, bunun ancak "insan, zaman, para" kavramlarına bağlı olarak temelde sağlıklı bir müzik eğitimi için çocuk ve gençlik korolarının kaçınılmaz olduğu görüşünde ısrarlıdır. Toplum, ekonomi, insan, müzik eğitimi, müzik okulları, korolar, orkestralar ve genel olarak sanatçılar açısından büyük yararlar sağlayabilecek olan bu korolar ulusal bütünleşmenin ve genel olarak eğitime katkıları bakımından doğru ve sağlam bir temel oluşturacağı görüşü o'nun savunduğu tezlerden birisidir. Örgün eğitimin üstlendiği müzik eğitimi alanındaki görev bugün işe gönül vermiş kişi ve kuruluşlarca sürdürülme çabası içindedir. Oysa müzik eğitimi elbetteki bir devlet politikası olmak, dolayısıyla Kültür Bakanlığı'nın koruyuculuğu ve denetimi altında örgütlenerek bilinç ve gerçekçi bir yaklaşımla başlatılmalıdır. Yaygın müzik eğitiminde, halka mutlaka daha iyi tanıtma ve sunmanın yanında kötü müziği çeşitli biçimlerde kısıtlayarak denetim altına almak gerekmektedir.

Trabzon'un yetiştirdiği genç müzisyen, şef Salih Kazancıoğlu müzikle ilgili görüşlerini belirtirken son olarak şunu söylüyor: "Hiç bir sanat bize kendisini müzik gibi empoze etmez. İşte bunun için modern insanın yaşamında müziğin düzenlenmesi birtakım mumyalanmış, basmakalıp formüllerle değil, üstün bir bilgi, çağdaş kriterler ve subjektif duyarlılıktan arınmış büyük bir sorumlulukla gerçekleşebilir." •

Bach'ın Yaşamı

● Hülya TARCAN

Bach'ın yaşamını anlatmaya başlamadan önce 17. ve 18. yüzyıl Almanya'sından biraz söz edelim. Tüm bu devir, gerek düşün gerek sanat ürünlerinin tamamı göz önüne alınacak olursa tek bir kelimeyle anlatılabilir: "Barok çağ". Barok dediğimiz zaman özellikle sanatta, bestecinin veya ressamın, kısaca yaratıcı - sanatçının belli başlı düşüncesinin özgürlüğe kavuşma, kurallara sıkı sıkıya bağlı olmaktan çok kendini hayal gücünün atılımlarına bırakma, detaylarda olağanüstü inceliklere veya şaşkınlık uyandıran değişik buluşlara yönelme özlemi olduğunu görüyoruz. Ayrıca Rönesans dolayısıyla İtalya'ya ve XIV. Louis zamanında politik güç ve sanatın doruğuna ulaşmış Fransa'ya büyük hayranlık duyulduğunu hissediyoruz.

Almanya o çağda kendini bulma çabaları içindeydi. 30 yıl savaşları sonucu parçalanmış ülkede artık fanatik mezhep kavgalarının yerini (Katolik veya Protestan) evrensele yönelmeyi arzulayan düşünce akımı almış bulunuyordu. matematik ve felsefede yapılan büyük aşamalar, Almanya'da Leibniz, Fransa'da Descartes gibi büyük düşünürler sanatı da etkiliyor, mantık ve estetiğin bütünleştiği bir çözüm yolu aranıyordu. Bütün bu akımların müzikte temsilcisi olan Bach geleneklere bağlı, ama çağının akışına da ayak uydurabilmiş, ileriye yönelmesini bilmiş bir sanatçıdır.

J.S. Bach yarı dindar yarı profan müzisyen bir aileden geldi. Soyu kuşaklardan beri Thüringen'e yerleşmişti.

Dedelerinden Veit Bach katolik Macaristan'dan protestan mezhebine olan bağlılığını zedelememek için Almanya'ya göç edip Weimar'a yerleşmişti. Gitar çalmayı sevdiği söylenirdi. Bach ailesinin ilk müzisyeni olan Veit Bach'ın oğlu Hans, Gotha'da bir amcasının yanında müzik öğrenmiş, hayatı boyunca komşu şehirlerdeki yerel orkestralarda gerektiği zaman "takviye eden" müzisyen olarak çalışmıştı. Johann Sebastian Bach'ın babası, Johann Ambrosius, Hans Bach'ın torunuydu.

Ambrosius, Elisabeth Laemmerhirt'le mutlu bir evlilik yaptı. Dördüncü çocukları Johann Sebastian geleneksel, ciddi bir müzik formasyonuna sahip babası ve üst düzeyde kültürlü bir burjuva ailesinin kızı olan annesi dolayısıyla gerek sanatsal gerekse entelektüel açıdan yüklü bir mirasa sahipti. Hayatının hemen ilk yıllarında müziğe başladı ve enstrüman olarak ilk önce kemanı öğrendi. 10 yaşında anne - babasını kaybetti. Onların ölümünden sonra velâyeti kendisinden 14 yaş büyük ağabeyi Christoph'a verildi. Christoph aynı zamanda Ohrdruf'ta organistti. Bach çok ciddi bir şekilde eğitildi. Froberger, Pachelbel, Buxtehude gibi bestecilerin eserlerini derhal repertuarına aldı. 15 yaşına gelince Sankt Michael von Lüneburg'da okula gitti. Genel eğitimini burada tamamlarken bilhassa Latince matematik ve fizikle uğraştı. Okul sıkı ve çok yönlü bir eğitim veriyordu. Bach aynı zamanda enstrümantist olarak çalışmak zorundaydı. Zira geçimini kendi sağlıyordu. O devirde kompozisyon ve org hocaları arasında bilhassa Buxtehude ve Reinken Lüneburg'ta çok takdir ediliyorlardı.

Bach Reinken'le Hamburg'a yaptığı bir yolculukta tanışmıştı. Ayrıca Georg Böhm'le Lüneburg'ta yaptığı çalışmalardan çok yardım gördü. Celle sarayında Fransız ustalarının süslü ve zarif klavsen üsluplarını inceleme olanağını buldu ve bu sazı mükemmel bir virtüoziteyle çalabilecek hale geldi.

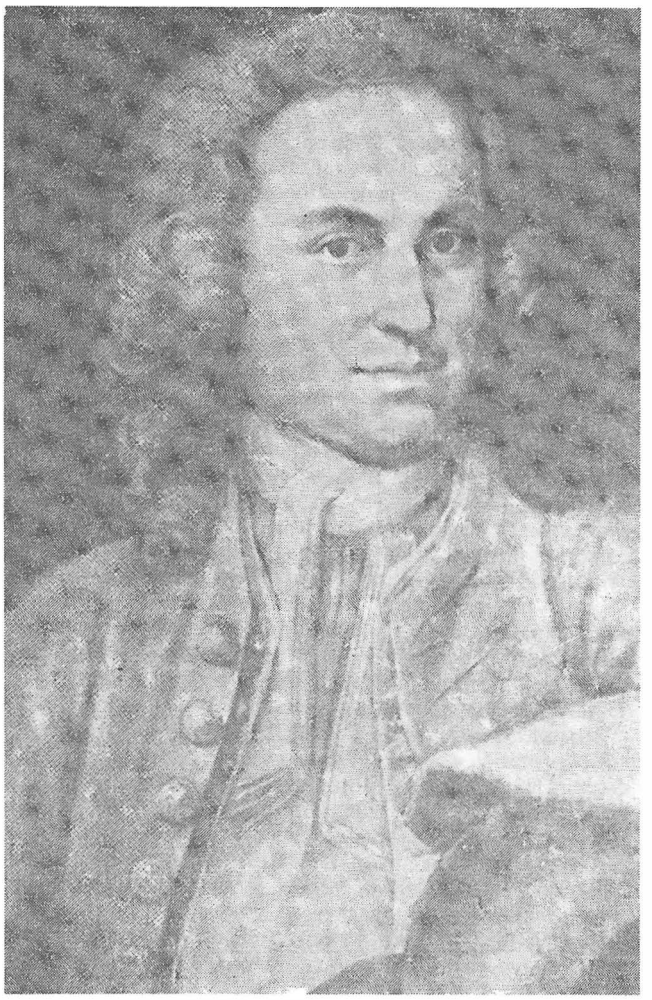

Bach'ın gençlik yılları.

Weimar'da kısa süreli bir faaliyetten sonra 18 yaşında ilk işine atandı. Bu Arnstadt'taki organistlik göreviydi. Burada org için ilk eserlerini yazdı. Kendini geliştirme isteğiyle Lübeck'e gitti. Zira orada büyük org üstadı Buxtehu'de yaşıyordu. Kendisine Arnstadt'ta verilmiş olan izin süresini aştığı için işverenlerle arasında anlaşmazlık çıktı. Aslında bu olay yüzeysel bir bahaneydi. Arnstadt'takiler genç sanatçının cüretli ve yepyeni beste üslubunu anlamıyorlar, âyin esnasında improvisation (doğaçlama) yapmasından hoşlanmıyorlar, korallerde kullandığı süpriz dolu ve alışılmamış armoni anlayışını yadırgıyorlardı.

Bach Arnstadt'tan ayrılıp Mühlhausen'e (Thüringen) gitti. Buradaki organistlik maaşı daha yüksek olduğu için kuzini Maria - Barbara Bach'la evlenebildi. Mühlhausen'de ilk büyük kantatını yazdı: "Gott ist mein König" (tanrı kralımdır). Hayatında yegâne basılan kantat da bu oldu, çünkü Mühlhausen şehri tarafından sipariş edilmişti.

1709'de Bach Weimar dükünün sarayında organistlik ve Konzertmeister'lik görevini üstlendi. Dük Wilhelm, tarihe adını taşıyan Weimar kolejinin kurucusu olarak geçmiş sade, ciddi, dindar bir insandı. Tebaasının dinsel ve kültürel sorunlarıyla çok ilgilenmekle beraber kesinlikle doğma tartışmalanna kapılmaz ve ahâki konularda çok dengeli davranırdı. karakter yapısının Bach üzerinde çok etkisi olduğu tahmin ediliyor. Genç Protestan sanatçı pek çok kantatını, dükün himayesindeki şair Salomon Frank'ın yazıları üzerine besteledi. Sarayda Bach'ın emrine verilen org 18'er tuşlu çift klavyeliydi ve 7 rejistrlik bir pedal sistemine sahipti. Saray orkestrasında 22 eleman mevcuttu. Bunların arasındaki 6 trompetçi dükün av partilerinde görev alıyorlardı. Koro da 10 kişiden ibaretti, ancak bazı özel

konserlerde dışarıdan takviye alınarak vokalist ve enstrümantistlerin miktarı arttırılabiliyordu. Bach konserleri, bulunduğu yerden elinde keman yönetiyordu. Org için en güzel eserlerin bazılarını Weimar'da veren, bu dalda teknik mükemmelliğin doruğuna ulaşan Bach hem dük ve saray, hem de meslektaşlan indinde kendisine tartışılmaz bir itibar sağladı.

Ancak Bach Kappellmeister (orkestra şefi) Drese'nin ayrılıp gitmesinden sonra onun yerine geçme olanağını bulamayınca Anhalt - Cölhen Prensi Leopold'ün davetini kabul edip Weimar'dan ayrılmaya karar verdi.

Dük Wilhelm Ernest izin vermek istemiyordu. Bach gitmek için diretince onu tutuklatıp 4 hafta süreyle nezarete aldırdı. Tahminlere göre bu kısa süreli hapis esnasında Bach Orgelbüchlein'ı yazmıştı. Sonunda Prens Leopold'ün yardımıyla istifası kabul edildi ve 1717'de Cöthen'e işini nakledebildi.

Cöthen sarayı reformcu din anlayışına bağlı olduğu için hemen hemen kilise âyinlerini tamamen kaldırmış gibiydi. Bach'ın emrinde artık bir org yoktu. O da kendisini oda müziğine verdi. O sıralarda Almanya'da saf enstrümantal müzik henüz emekleme çağında sayılabilirdi. İtalya bu sahada sentez yeteneği burada da kendini gösterdi. Bugün enstrümantal eserlerini incelediğimiz zaman güçlü bir İtalyan etkisini gözlemekteyiz.

Bach bilhassa Vivaldı, Frescobaldi, Benedetto Marcello ve daha sonraları Corelli'yi büyük hayranlık duyuyordu. Bu bestecilerin pek çok eserinin Bach eliyle yazılmış transkripsiyonlarına sahibiz. Hattâ Vivaldi'nin 4 keman için yazmış olduğu bir konçertoyu Bach 4 klavsen için düzenlemiştir.

Sanatcının çok verimli geçen Cöthen yıllan sonucu en güzel oda müziği eserlerini, 2 keman için konçertosunu, Brandenburg konçertolarını (6 adet Concerti grossi) ve orkestra süitlerini kazanmış bulunuyoruz. Bütün bu başyapıtlarda yabancı kaynaklı dansların (Sarabande, Gigue v.s...) Alman karakterine bürünmeye başladıklan ve formlarında o devrin Alman şehirlerindeki aktüel müziğin etkisi olduğu görülmektedir. Solo keman ve viyolonsel için yazılmış 6 partitanın dışında 1724'te Fransız ve İngiliz süitlerinin daha sonra kromatik fantezi ve füg ile Wohltemperiertes Klavier'ir 1. cildinin (24 prelüd ve füg) gün ışığına çıktıklarını görüyoruz.

Ne yazık ki Prens Leopold'ün evlendiği genç soylu kadının ne müzikten ne de Bach'tan pek fazla hoşlanmaması bestecinin yaşantısına gölge düşürdüğü gibi eşi Maria Barbara'nın Bach'ın bir yolculuğa gittiği sırada ansızın ölmesi Cöthen yıllarının üzüntüyle bitmesine sebep olmuştu.

Maria - Barbara ile evliliğinden Bach'ın 7 çocuğu oldu. Bunların en önemlileri Friedemann ve Philipp - Emanuel'dir. Friedemann dâhi ama disiplinsiz bir yapıya sahipti. Philipp - Emanuel'e ise B temasının yahutta 2. temanın bulunuşunu borçluyuz ki, bu buluş, modern çağlann sonat formuna doğru çok önemli bir adımdır. Her iki genç Bach, Fransız klavsencilerin etkisinde kalmışlar ve babalarına göre daha melodik bir yazıyı tercih etmişlerdir.

Bu arada Leipzig'de Sankt Thomas kilisesinin Kantorluk yeri Kuhnau'nun ölümü üzerine boşalmıştı. Bach bu mevkiyi özellikle arzuluyordu. Büyük güçlüklerle ve ancak Telemann ve Graupner gibi müzisyenlerin istekli olmamalan sonucu tayin edilebildi. Leipzig'e gitmekle böylesine ısrar etmesinin başlıca sebebi, Sankt Thomas kilisesi kantoru sıfatıyla yaşamının en büyük amacını gerçekleştirebilme imkânına kavuşma umuduydu. Bu amaç kısaca şöyle özetlenebilirdi: Tanrı'ya müzikle hizmet etmek.

Küçük yaşta, anneye ihtiyacı olan bir sürü çocukla yalnız kalan Bach, ikinci evliliğini Anna - Magdalena Wilcken'le yaptı. Anna - Magdalena aynı zamanda müzisyendi. Eşinin partisyonlarını kopya ederek yardımcı olabiliyordu. İyi bir sesi vardı. Bach genç karısı için KLAVİERBÜCHLEN'ı yazdı.

Bu ikinci evlilikten olan çocukların en ünlüleri Johann Christoph (Bückeburg'lu Bach) ve Johann - Christian'dır (Londralı Bach).

Bach Leipzig'e 1723'te yerleşti. Geniş odalara sahip büyük bir bina olan okulun içinde 20 çocuğuyla beraber yaşıyordu. Bu 20 çocuktan sekizi çok küçükken öldüler.

Yöneticilerinin düşüncesine göre St. Thomas kilisesi kantoru herşeyden önce bir eğitici olmalıydı. Oysa Bach bu işte, yaratıcı dehasının alabildiğine ürün vermesi fırsatını görüyordu. Bu iki zıt görüş Bach ve işverenleri arasında sık sık huzursuzluklara yol açtı. Kantor yalnız Sankt Thomas kilisesine değil, şehir meclisine de hesap vermek zorundaydı. Okulu idare edenler arasında Rektör Gessler Bach'ın değerini anlayıp ona elinden geldiği kadar kolaylık sağlamaya çaba göstermiş bir kişi olarak anılır.

Bach 1729 - 1740 yılları arasında Leipzig'de iki önemli kilisenin müzik işleri dışında (Sankt Thomas, Sankt Pauline) Collegium Musicum'la da ilgileniyordu. Collegium Musicum müzikseverlerin ve müzik öğrencilerinin buluştuklan ve her hafta profesyonel müzisyenlerin de iştiraki ile konserlerin, müzik çalışmalarının gerçekleştirildiği bir kuruluştu. Bach bu konserlerde piano ve keman konçertoları bir çeşit aldırmaz ve rahat tavrı dikkatimizi çekiyor. Örneğin: Kantor, si minör Messe'nin Hosanna'sı veya Noel oratoryosu'nun bazı bölümleri gibi ciddi dini eserleri profan konserlerde icra ettiriyor ve bu icralarda librettoyu değiştirmekle yetiniyordu.

Leipzig'te etrafında pek çok talebe toplandı. Müritleri diyebileceğimiz bu müzisyenlerden bazılarını sayalım: Gerber, Krebs, Keller, Agricola, Gottfried Küthel, Kittel, Altnicol. sonuncusu Bach'ın kızı Juliane - Friederike ile evlendi.

Bu sadık talebelerin kopyaları sayesinde Bach'ın eserleri daha sonraki kuşaklara kalabilmiştir.

Olağanüstü bir org virtöozu ve hocası olmak sıfatıyla Bach çeşitli yerlerdeki orgların denenmesi veya kontrol edilmesi için sık sık davet alıyordu. Bu davetlerden en ilginci 1747'de gerçekleşti diyebiliriz. O tarihte oğlu Carl - Phillipp , Emmanuel Prusya Kralı Büyük Friedrich'in sarayında klavsenist olarak çok itibar sahibiydi. Potsdam'a gelen Bach, kralın daveti üzerine Garnisonskirche'nin orgunda çaldı. Ayrıca Silbermann'ın yapımını gerçekleştirdiği çekişli pianoları da denedi. Bach piano üzerinde çalarken genç hükümdar kendisinin bulduğu bir temayı (Friedrich aynı zamanda iyi bir müzisyendi) büyük besteciye vererek bu tema üzerine bir improvisation yapmasını istedi. Temanın güzelliği Bach'ın Offrande Musicale adlı eserini besteleyip hükümdara hediye etmesine neden oldu.

1723 - 1733 yılları arasında Bach'ı yaratıcılığın en üst noktasında görüyoruz. Bu 10 yıl esnasında Johannes - Passion, Matthaeus - Passion, Magnificat, tüm piano konçertolan, partitallar ve motetlerin doğuşuna tanıklık ediyoruz. 1733'ten sonra büyük si minör Messe, Goldberg varyasyonlar ve nihayet Kunst der Fuge (Füg sanatı) ortaya çıkıyorlar.

Füg sanatı'nda Bach için müzik artık tınılarla duyulara etki yapma özelliğinden sıyrılmış, tamamen arınmış, en soyut, en içe dönük, en "saf müzik" biçimine ulaşmıştır. Günümüzde de "saf müziğin" doruğu olarak yerini korur.

Bach'ın Leipzig'teki günleri 295 küsür kantatın bestelenmesi ile paralel biçimde akıp gitti. Ömrünün sonuna doğru Bach Sankt - Thomas kilise ve okulundan ayrıldı. Yaşamının son yıllarına ait portrelerde bazıları sanatçının kişisel acılarının ve eserlerinin anlaşılamamasından duyduğu üzüntünün izlerini gördüklerini söylerler. Şüphesiz oğulları Friedemann ve Christian - Bernard'ın yarattıkları kaygı ve hayal kırıklığı Bach'ı olumsuz biçimde etkilemiştir. Bu ruhsal sarsıntıların yanısıra fiziksel rahatsızlıklar da baş göstermiş, sonunda Bach kör olmuştur. Ölmeden önce damadı Altnicol'e son koral prelüdünü dikte ettiğini biliyoruz. "Vor deinen Thron tret ich allhier" (Artık tahtının önüne çıkmaya hazırım).

Johann Sebastian Bach 28 Temmuz 1750'de öldü. Mezarı bilinmiyor. Oğulları tüm büyük partisyonları arasında paylaştılar. Diğer eserler az bir ücret karşılığı, Füg Sanatı'nın üzerine kazılı olduğu bakır levhalar ise hurda fiyatına satıldı. Dul karısı Anna Magdalena ise sefalet içinde yoksullar evinde öldü.

Bach'ın gömüldüğü yerin unutulduğunu söylemiştik. Epey bir süre sonra, sözde iskeleti bulunmuş ve Bach'a ait olduğu ileri sürülen kafatasının ölçüleri alınarak bir heykel yapılmış, bir zamanlar Thomaskirch e'nin olduğu yere Leipzig - Bach anıtı dikilebilmiştir. ●

Eski Edebiyatımızda Türk Mûsikîsi - 1 -

● Dr. M. Nazmi ÖZALP

Yazıcıoğlu Ahmed, Taşlıçalı Yahya, Nabî, Sünbülzâde Vehbî'nin bazı şiirleri ayrı tutulursa bu sanatı seven, bilerek savunan, bildiklerini türlü ebebî sanatlarla dile getiren, öven şair ve düşünürlerin sayısı az değildir. En eski kaynaklardan en yenisine kadar pek çok örnek bulmak mümkündür. Bunların daha çok manzûme, pek azı da düzyazı şeklindedir. Bunların en eskilerinden olan İlyasoğlu Mercimek Ahmed, "KABUSNÂME" adındaki ansiklopedik eserinin mûsikî bölümünde "Mutriblerin Töresi"ni pek samimi bir şekilde anlatır(*). Bu anlatımda mûsikîyi yeren tek satır, hattâ tek kelime yoktur. Kitapta üç tür mûsukîden söz edilmektedir:

1- Râh-ı Gîrân: Ağır eserleri ihtiva etmeli, ortayaşın üzerindekilerle yaşlılar ve kültürlü kesim için icrâ edilmelidir.

2- Orta eserler: Beyler ve hanlar için çalınmalıdır.

3- Hafif eserler: Gençlere hitabettiği için, toplumun bu kesimine dinletilmelidir.

Mûsikî ustalarının bu üç grup mûsikîyi bilmelerini tavsiye ettikten sonra, içrâ sırasında uygulanacak "usûl ve erkân"ı anlatır. "Bir mûsikî ustası icrâsını dinletebilmeli" der. Ayrıca mûsikîşinasların iyi edebiyat bilmelerinin önemine değinir. "Eğer mecliste her gruptan dinleyici varsa hepsinin zevkini okşayacak" bir yolun izlenmesini tavsiye eder. yazara göre, çalınıp söylenirken önce Rast, Mâye, Irak, Zirefkend, Selmek, Bûselik, Sipahand (Isfahan), Bestenigâr, Rehâvî makamlarında gezinmeli, sonra sözlü eserlere geçilmelidir. Mûsikî icrâsı sırasında içki kullanmanın fenalıklarını, sanatkârlık kavramını zedelemekten başka bir işe yaramadığını anlatır.

Yalnız şairler değil nazariyatçılar, eski doktorlar, edebiyatçılarımız da mûsikî sanatını yüceltmeğe gayret etmişlerdir. Mûsikînin yalnız hastaları tedavide değil milletlerin ve insanların üzerine etkili olduğuna dair pek çok açıklamalar ve iddialar vardır. Eski "Edvâr" kitaplarının hemen hemen hepsinde bunlara rastlamak mümkündür. İşte bunlardan biri şöyle diyor:

".... Esmer'ül-levne Orak ve Tevâbîi ve gendûm-gûne Isfahan ve tevâbîi ve asfer'ül-levne Rast ve tevâbîi ve ebyez'ul-levne Kûçek ve Tevâbîi ve nev'i Arab'a Hüseyin ve tevâbîi ve cins-i acem'e Irak ve tevâbîi ve tâife-i Türk'e Uşşak ve tevâbîi ve kısm-ı efrene-ü Rum'a Bûselik ve tevâbîi müessir olduğunu erbab-ı dikkat tecribe eylemişlerdir..." Bu sözleri biraz sadeleştirirsek şu anlam çıkıyor: ".... Esmer renkli olanlara Irak ve buna yakın makamların, buğday tenlilere Isfahan ve benzeri makamların, soluk benizlilere Rast makamı ve benzerinin, çok açık renkli olanlara Kûçek ve benzeri makamların, Arab'lara Hüseyini ve benzerlerinin, Acemlere Irak ve benzerlerinin, türklere uşşak ve benzeri makamların, bir kısım Rûm (yâni Anadolu) ahalisine Bûselik ve yakın makamların etkili olduğu dikkatli kimselerce denenmiştir"

XV. Yüzyıl şair ve edebiyatçılardan ve aynı zamanda mûsikîşinas olan Şeyhî, "Harnâme" adındaki manzum eserinin bir bölümünde konuya ağırlık vermek için hem makamlarımızın özelliklerini ustaca kullanmış, hem de mûsikî ve makam bilgisini belirtmiştir(**).

Başladı ırlayub çağırmağa
Anub ağır yükün ağırmağa

Demiş ol âdem ki hoş demdir
Negam oldukça bî-negam gamdür

Pek edüb cûş içinde eşvâkı
Rast düzdü Nevâ'yı, Uşşak'ı

çeker âvâzı tiz eder perde
Hoş ser-âgaâz eder Muhayyer'de

Nice düzmek ki bozar âhengi
Perdesün açdı ol Cihan nengi

Çıkarur har çün enkerü'1-asvat
Ekin ıssına arz olur arasat

Şair bu sözlerle pest perdelerden başlayarak Rast makamını gösterdikten sonra Nevâ ve Uşşak makamlarında dolaştığını, gittikçe daha dik perdelere çıkıp Muhayyer perdesinde kaldığını söylemek istiyor.

En eskiden en yenisine kadar Divan şairlerinin pek çoğunun yazmış oldukları Gazel, kaside, Murabbâ, Şarkı ve şair şiir formlarında Türk mûsikîsi terminolojisine sık sık yer vermişlerdir. Bu terimler hem dirkt anlatımda ya da edebî sanatlar içinde bol bol kullanılmıştır. Bunlardan Kadı Burhaneddin'e ait bir örneği ilgili bölümde vereceğiz. bütün bu şiirleri toplamak hem gereksiz olduğu, hem de bu yazının konusu içine girmediğinden bazı seçmeler yapmakta yetiniyoruz.

Şeyhî'den:

Yâr-ı Muhâlif'ün komazın perdesin bana
Ger Rûm-ü ger Irak-ü Isfahan makamdur

Muhayyer olur âhından Cihan'da Kûçek-ü Büzürg
Kaçan, Uşşak içinde ben ser-âgâz-ı Hicâz etsem

(*) Mercimek Ahmed, Sultan II. Murad dönemi ediplerindendir. Bu pâdişahın isteği üzerine Emîr Unsurü'l-maâlî Keykâvus b. İskender b. Kaabus b. Verşmgîr b. Ziyâr'ın ayni isimdeki eserini o zamanki Türkçeye çevirmiştir. Kitap ansiklopedik mahiyette olub o dönemin toplum düzeni ve ahlâk anlayışı hakkında geniş bilgi vermektedir.

(**) Şeyhî (1373?-1431?): Asıl adı Yusuf Sinaneddin'dir. Tahminlere göre Kütahya'da doğdu. Kuvvetli bir öğrenim gördüğü eserlerinden anlaşılıyor. Lâtifî'ye göre İran'a gitti ve orada Tıp tahsili ile meşgul oldu ve tasavvufta ilerlemeye çalıştı. Çelebi Mehmed'e intisab etti. Hacı Bayram'dan da feyz almıştır. Kütahya'da Dumlupınar'da öldüğü sanılıyor

Zâtî'den (1471 - 1546):
Isfahan vü Irak'ı Zâtiyâ seyreyleyüb
Bu makama gelmeğe etdikçe şeh naz ağlarım.

Nakşın yine bir vech ile vasf eyledi Zâtî
Uşşakı Muhayyer ede bağlansa ana nakş

Uşşak içinde etdi o şeh nâz-ı bî-kıyas
Kûçek dehânı Rûy-i Müberkâ'da Bûselik.

Ahmed Paşa'dan:
Râz Uşşak olamaz perde-i ismete Nühüft
Çarh sâzında çü her lâhza Nevâ'lar düzülür.

Bâkî'den (1526 - 1600):
Rast yol koyuben kecrev olurlar cânâ,
Ser-i kûyun var iken gitse Hicâz'e Uşşak.

Nedim'den (1681 - 1730):
Âgâzesi gerci kim nihayend
Ammâ ki kararı Isfahan'dır.

Mutrîbların her rûz-ü şeb kılsınlar âheng-i tarab
Ammâ usûlü Feth-ü darb olsun hem makamı Acem

Yürid peymâneyi canlar bağışla sen ey sâkî
Ki mutrîb Rahatü'l - Ervâh ile Devr-i Revan tutmuş.

Şeyh Galip'den (1757 - 1799):
Edvâr-ı Nevâ-yı gam hervânede kalmışdır
mansur o peşrevde ser-hânede kalmıştır.

Beste kıldım sâz-ı efkârı o zülf-i sünbüle
Oldu Galip perde-i âhım Muhayyer - Sünbüle

Fendî'den:
Niyâzım Bûselik'dir sâkî-i gül-çehreden ammâ
Muhayyer'dir bu Kâr'ım dem-be-dem red-dü âtâsından

Leskofçalı Galib'den (1828 - 1867):
Bağ-ı sînem gülşen-i hub-bî Ali'dir tâ ezel
Hep Hüseynî'dir Nevâ'sı andelîb-i zârımın

Divan Edebiyatı'ında "Säkînâme" adı verilir bir şiir türü da da vardır. Özellikle bu türde mûsikî konusu daha ayrıntılı bir biçimde işlenmiştir. Sabûhî'nin sâkînâmesindeki bir bölümde şu beyitler yer alıyor:

Ey mutrîb-i şûh-i nağme-perdâz
Bu perdeden eyleyüb ser-âgâz

Geşteyle revişte her makâmı
Şerheyle nika'tı-ı sırr-ı câmı

Seyr-i reh-i cânib-i Hicâz et
Erbâb-ı safâya keşf-i râz et

Uşşak ile ol Nevâ'da dem-sâz
Geh Bûselik eyle, geh şeh-nâz

Âheng-i Irak-u Isfahan et
Esrâr-ı Meyi biraz beyân et

Bu şekilde olduğu gibi sadece Türk Mûsikîsi sazlarından söz eden şiirler de vardır. Bunların içinde en önemlisi Şemseddin'in "Dehmüng" adındaki eseridir. Şair bu eserinde mûsikî sanatını hayli öğdükten
Ehl-i diller yâridir sohbette sâz
Gönlün eğler âdemin gurbette sâz
dedikten sonra şöyle devam ediyor:

Hırkası var giyer Edhem gibi
Sînesinde zahmı var sînem gibi

Nâlesi bağrımda derdim şerh eder
Kılları ânın bağırsakdır meğer

Mekteb-i aşkımda okurlar sebak
Çenk ayağ üstündedir, Kanun kulak
Bğalıdır Tanbura'nın dahi beli
Anda hazer mu'tedil olub dili

Çenberinde Deff-i devridir bugün
Ey muganni gel ganimettür bugün

Fırsatı fevteyleme verme sele
Vakt ola kim girmeye ayruk ele

Bu konuda en dikkat çekici şairlerden biri, belki de en başta geleni Sâmî'dir(*). Aşağıda sunduğumuz mesnevi formundaki uzun şiirinde makamlarımızı, bazan da sazlarımızı uzun uzun anlatıyor. Anlatırken de bir takım kelime oyunları yaparak ve çeşitli edebî sanatları kullanarak bu sanat hakkında ileri geri konuşanlara ince bir mizah çerçevesinde atıfta bulunuyor. Şiiri âdetâ bestesiz bir "Kâr-ı Nâtık" gibidir. Şair bununla da kalmamış bazı makamlarla bu makamların isimlerinin esas anlamları ile bir takım mûsikî terimlerinin anlamlarından da yararlanmış. Bu uzun manzumenin bir bölümünü alıyoruz:

İptida Rast ile buldu nizam
Elif-i evvel-i tertib-i makam

Sâniyâ oldu Rehâvî hâvî
Feyz-i te'siri bekavl-i râvî

Pençgâh ile idüb istînas
Zevk-i bî-gaaye bulur penç havas

Mutrîb-i hâme ider sad cevelân
Semt-i Nikrîz'e gidince raksan

Isfahan olsa Murabba Beste
Çar bağ içre olur güldeste

Semt-i Nikrîz'e idüb va'z-ı kadem
Ne kiriz eyledi üstad-ı kalem

Bezmgâh içre mey-i sevt-ı Acem
Ke's-i Tanbur'u ider sagar-ı Acem

Hem Acem hûb-u Aşirân'ı da hûb
Besteler anda serepâ mergub

Mutrîb itdikçe Nihavend-i sürûd
Bûy-i te'sir-i virir nağme-i Ûd

İdemez aşkı nühüft-e dil-i zâr
Ney gibi nâlesin eyler izhâr

Kıl Arazbar ile aşkı inhâ
Arz-ı bâr olmasın ol şûha dilâ

Demlenüb feyz-i Baba - Tahir'den
Nâyi itdi nefesoğlu neyzen

Diğer bir örnek XIX yüzyıl şairlerinden Rifat'a ait. Hayat hikâyesini iyi bilemediğimiz Rif'at, bu şiirini 1834 yılında düzenlenen bi şenlik dolayısiyle yazmış. Batı mûsikîsinin yeni yeni revaç bulduğu o yıllarda yazıldığı için, yer yer bu mûsikînin terimlerine de yer verilmiş. Ayni zamanda sazlardan ve sanatkârlardan da söz ediliyor. Bir bölümü şöyle:

Esbâb-ı neşâd zâhir oldu
Her meclise saz hâzır oldu

Sâzende takım düzen getirdi
Şevk-i dil-i bî-nihan getirdi

Hânendeleri misâl-i bülbül
Âgâzeleri sadâ-yı gûl-gûl

Yorgaki o hoş sadâlı üstad
Eylerdi nice nevâları icâd

Tanbûr-ü Keman-ü Ney-ü Kanûn
Anda o koca kemanî Miron

Gâhi çalınub Kılarnete hub
Eylerdi safâsı aklı meslûb

Gâhi çalınub Girift zîbâ
Dilmürdeleri eylerdi ihyâ

Gâhi çalınub Dügâh ve Şehnaz
Gûş-i feleği ider idi bâz

Türk tasavvuf edebiyatında da mûsikîmizle ilgili her unsur makamlar, teller, sazlar ve makamların özellikleri birer mazmûm olarak ilâhî bir aşkın dile getirilmesinde kullanılmıştır. Tasavvuf ilminin derinliğini bilemeyen, anlamayan ham sofularca ters anlaşılan bu durum, ünlü mutasavvıların çoğunun dinsizlikle suçlanmasına, bazılarının hayatını bile kaybetmesine sebeb olmuştur. Seyyid Nesimî'nin:

"Söyler Def-ü Çeng-ü Ney Enelhak.."

gibi mısra ve beyitleri onun hayatına mal olmuştur. Biz burada birkaç örnek vermekle yetineceğiz. Türk dilinin ve Türk şiirinin büyük ustası Yunus Emre bile şu şiirinde saz ile tellerine neler söyletmiş:

Ey Kopuz ile Çeşte, aslın nedir ne işte
Sana sual sorarım aydıvır bana üşte

Adır ki aslım ağaç, koyun kirişi bir kaç
Gel işretim dinle geç, aklı koma beleşte

Aydırlar bana haram, ben ağırlık değilem
Çünki aslım mısmıldır ne var imiş kirişte

Bana kiriş dediler, aşka giriş dediler
Benim adım aşk verdi ben durmazam kolmaşta

Ağaç, deri derildi, kiriş ile bir oldu
Aşk denizine daldı behâne yok bu işte

Eşrefoğlu Rûhi ise gene ilahî bir aşkın verdiği ilhamla kılıktan kılığa girişini anlatırken mûsikî ile ilgili senbollerden yararlanıyor:

Gâh Çevgân elime alub giresim aşk meydânına
Gâh top olub dost önünde yuvarlanıram

Gâh hanikâhta sûfîyem, gâh meyhânede fâsıkam
Gâh raksa girip dönem, gâh saz olub çalınam

Âşık Seyranî ise mûsikîyi aracı ederek Allah'a yönelmenin yollarını arıyor. Mevlânâ'nın bu sanat hakkındaki sözlerinin daha halkça söylenişi:

Çal Seyrânî durma sazı
Hak'ka sen eyle niyâzı
Sana secdesiz namazı
Kısmet olur kılar birgün
Bir başka dörtlüğü:
Seyrânî'yem boş küp gibi inlemem
Üç sıfırla bir rakamın binlemem
Elimde çaldığım sazı dinlemem
Aşkın sazı verir türlü hal bana

Pîr Sultan Abdal da bir mûsikî tablosunu şu renkli mısralarla çiziyor:

Benim şahım gelir türlü nâz ile
Dili tûtî, kalbi irfan söz ile
Kırmızı bâdeyle, cüra saz ile
Muhabbet etmenin zamanı geldi

Mûsikînin bir topluma veremeyeceği hiç bir mesaj yoktur. Yine aynı şairin çok bilinen bir şiirinden bir beyit:

Sivas ellerinde sazım çalınır
Çamlıbeller bölük bölük bölünür

Musikînin duyguları dile getirmede ne derece güçlü bir vasıta olduğunu anlatan şu dörtlük Karacaoğlan'ın:

Sazım pek acı bir feryâda daldı
Çırpındı gönlümde aşkın bunaldı
Yanıklı âhını göklere saldı
Felek de bu halde kal dedi bana

Yine aynı şairin değişik şiirlerinden seçilmiş mûsikî unsuru taşıyan bir kaç beyit ve dörtlük:

Odanda çalınır alışkın sazlar
Kız seni görünce yüreğim sızlar
.....
Santur mu istersin, saz mı istersin?
Ben senin derdini çekemem gönül
.....
Sazımızı ele alıp çalalım
Çâresiz dertlere çâre bulalım
Sabahta, seherde yoldaş olalım
Bu gün de burada kal benim için
.....
Sarı çiçek savran kurmuş naz inen (ilen)
Âşıklar da Keman inen, saz inen

Türk Milleti At'a verdiği değeri her zaman belli etmiş, şiirlere ve "Atasözleri"ne konu yapmıştır. Şairlerimiz "Telli Saz" ile "kır At"ını elinden, dilinden bırakmamıştır. Mûsikîmiz de ülkeden ülkeye bu yoldan yayılmamış mıdır? Dadaloğlu da "Kır At"ını sazı ile eş tutmuş:

Atımın kuyruğu cura saz gibi
Divana oturmuş ergen kız gibi
Alarmış yanağı bahar, yaz gibi
Getirin kıt atım göçem ellere •

- Sürecek -

SANAT HABERLERİ

Trabzon Devlet Tiyatrosu'nda yeni sezon

Trabzon Devlet Tiyatrosu, 1993 - 1994 sezonunu **Carlo Goldoni'nin "İki Efendinin Uşağı"** adlı oyunuyla açıyor. 7 Ekim'de başlayacak olan bu oyunun yönetmenliğini **İsviçreli** yönetmen **Daniel Holliger** yapıyor. Yeni sezonda değişik bir oyun yelpazesi sunmak isteyen **Trabzon Devlet Tiyatrosu**'nun ikinci oyunu 4 kasım'da prömier yapacak olan **Vasıf Öngören**'in **"Asiye Nasıl Kurtulur"**u. Bu oyunun yönetmenliğini **Çetin İpekkaya** üstlendi. **Trabzon Devlet Tiyatrosu**'nun ikinci sahnesi olan **Hüseyin Kazaz Oda Tiyatrosu**'nda ise ilk oyun kasımda başlıyor. İlk oyun **Rüçhan Gürel**'in yönettiği **Aziz Nesin**'in **"Hadi Öldürsene Canikom"**u. Büyük sahnenin geçen sezon oyunlarından olan **Kartal Tibet**'in yönettiği **"Silahşörün Gölgesi"** kasım ayında tekrar oynanacak. Oda Tiyatrosu'nda ikinci olarak **A. Ersin Yenar**'ın yönettiği **Tuncer Cücenoğlu**'nun **"Çıkmaz Sokak"** adlı oyunu sergilenecek. Büyük sahnenin üçüncü oyunu ise **William Shakespeare**'in **"Venedik Taciri"** adlı oyunu. **Işıl Kasapoğlu**'nun yöneteceği oyun, ocak ayında seyirciye merhaba diyecek. Büyük sahnenin dördüncü oyunu **Musahipzâde Celâl**'in **"İstanbul Efendisi"** adlı oyunu. Bu oyunun yönetmeni **Ergun Uçucu**. **İstanbul Efendisi** şubat ayında sergilenmeye başlayacak. Oda tiyatrosunun son oyunu **Metin Belgin**'in yönettiği **Patrick Suskind**'in **"Kontrabas"**ı. Bu sezon **Trabzon Devlet Tiyatrosu**'nun çocuk oyunu ise **Semih Çelenk**'in yazdığı **"Zaman Fırfırıyla Yolculuk"**. Bu oyunun yönetmenliğini **Burak Karaman** üstleniyor.

TYS, Pen Yazarlar Derneği ve Edebiyatçılar Derneği Ortak Platform Oluşturdular

Türkiye Yazarlar Sendikası, PEN. Yazarlar Derneği ve Edebiyatçılar Derneği, gelişen olayların dayatmasıyla bir "ortak platform"da birleşerek dayanışma içinde bulunduklarını bir basın duyurusuyla açıkladılar.

Üç yazar örgütünün yönetim kurulları kararı gereğince, ortak platformu şu ilke ve görüşler belirliyor:

"Sıvas'ta şeriatçı güçler tarafından laikliğe ve özgür düşünceye karşı örgütlenen toplukıyımın nedenlerini, sonuçlarını ve toplumumuz üzerinde yarattığı derin acı ve tepkiyi dile getirmek, bu yolla yetkilileri ve toplumumuzu uyarmak;

37 sanatçı ve aydınımızın öldürüldüğü toplukıyım sorumlularının ortaya çıkarılması ve bunların cezalandırılması beklentisiyle konunun sürekli izleyicisi olmak;

Öteki sivil toplum örgütlerini ve demokratik kuruluşları platformu desteklemeye çağırmak;

İnsan öldürmeyi, düşünmeye ve tartışmaya yeğleyen, kitle ruhunun kana susamışlığını bilgi susuzluğunun önüne koyan sözde yazarları ve yazar kuruluşlarını kamuoyunda teşhir etmek; onların duyarsızlıklarını ve olup bitenlerdeki paylarını vurgulamak;

Özgür düşünce adına görüşlerini açıklayan tüm yazar ve sanatçılarımızın yanında olmak;

2 Temmuz gününün bundan böyle LAİKLİĞE SAYGI GÜNÜ olarak kabul edilmesi için TBMM'ye başvurmak ve bu konuda bir yasa çıkmasını istemek;

Toplukıyımda yitirilen insanlarımızın geride kalan aile bireylerine yardımcı olmak."

Ortak platformu oluşturan üç yazar örgütü, bu çalışmaların yaşama geçirilmesi için maddi ve manevi güçlerini birleştirmeyi ve kamuoyunu bilgilendirmeyi yükümlendiklerini de açıkladılar.

TRABZON DEVLET TİYATROSU'NUN 1993 - 1994 REPERTUVARI

Atapark Büyük Sahne	Oyunların Premiere Günleri
İki Efendinin Uşağı	- 7 Ekim 1993
Asiye Nasıl Kurtulur	- 4 Kasım 1993
Silahşörün Gölgesi	- 18 Kasım 1993
Venedik Taciri	- 6 Ocak 1994
İstanbul Efendisi	- 17 Şubat 1994
Zaman Fırfırıyla Yolculuk (Çocuk Oyunu)	- 22 Mart 1994

Hüseyin Kazaz Oda Tiyatrosu	
Hadi Öldürsene Canikom	- 9 Kasım 1993
Çıkmaz Sokak	- 7 Aralık 1993
Kontrabas	- 1 Mart 1994

"Bir Meyva Büyür İçimde" adlı yazı dizisi bu sayıyla birlikte yayından kaldırılmıştır.

MAVİ NOTA

Aylık
Müzik ve Sanat Dergisi

Abone Koşulları : **Yıllık: 100.000 TL.**
Yurtdışı Abone : **50 DM.**
Yazışma Adresi : **P. K. 205 - 61004 - TRABZON**
Ederi : **10.000 TL. (KDV dahil)**

İstanbul Temsilcisi : **Osman Razi AKSU**
Tel.: (212) 288 16 80
İzmir Temsilcisi : **Melih GÜLER**

DİZGİ: **EFOR Masa Üstü Yayıncılık & Organizasyon**
Tel.: (462) 326 44 26 Fax: (462) 322 29 96 - TRABZON

Sahibi : **Sevilay BAYLAN**
Genel Yayın Yönetmeni : **M. Semih BAYLAN**
Yazı İşleri Yönetmeni : **Hülya ÖZMEN**
Kapak - İç Düzenleme : **M. Reşat SÜMERKAN**
Dizgi : **İsmail FANDAKLI**
Sanat Danışmanları : **Ahmet ÖZER**
Gündoğdu SANIMER
Suat KURTULDU

Abone ederinin, Müfit Semih BAYLAN adına 731986 nolu postaçeki hesabına yatırıldıktan sonra, dergi adresine bilgi verilmesi rica olunur.

Gönderilen ürünlerin daktilo ile yazılması rica olunur.
Ürünler yayımlansın, yayımlanmasın geri verilmez.

Basım Yeri: ERHAN OFSET MATBAACILIK
Uzun Sk. 84 / A Tel.: (462) 322 24 23 - 322 35 06 / TRABZON